

Πάντα τὰ ἔθνη

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΤΟΣ ΛΒ΄
ΤΕΥΧΟΣ 125
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2013

45 χρόνια πριν...

Ἀκολουθεῖ ἀπόσπασμα ἀπό τήν Ἐγκύκλιον τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Ἱερωνύμου Α΄, γιά τή διοργάνωση τῆς πρώτης «Ἑβδομάδας Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς». Ἡ Ἐγκύκλιος διαβάστηκε ἀντί κηρύγματος στούς ναούς, τήν Κυριακή 9 Ἰουνίου 1968, ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς.

Πρός τό εὐσεβές πλήρωμα
τῆς ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς
Ἀδελφοί μου,

Ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε, ἀπό τῆς παρελθούσης Κυριακῆς μέχρι σήμερα ἡ Ἑβδομάς ἔχει ἀφιερωθῆ εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐξωτερικήν Ἱεραποστολήν.

Καταλληλοτέρα εὐκαιρία διά τήν διοργάνωσιν μιᾶς τοιαύτης ἐκδηλώσεως ἀπό τήν ἑορτήν τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ ὁποία εἶναι καί ἡ ἀφετηρία τῆς Ἱεραποστολικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας μας, δέν ἦτο δυνατόν νά υπάρξῃ. Κατά τήν ἡμέραν αὐτήν, διά πρώτην φοράν, ἐκηρύχθη ὑπό τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τό Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας εἰς «πᾶν ἔθνος καί φυλὴν καί γλῶσσαν καί λαόν». Εὐθύς ἀμέσως ὅμως, ἡ διάδοσις τῆς χριστιανικῆς Ἀληθείας κατέστη ἔργον καί ἀποστολή πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν Χριστιανῶν.

...

Ἡ Θεία Πρόνοια καλεῖ καί πάλιν τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος νά ἐργασθῆ διά τήν διάδοσιν τῆς πίστεως εἰς λαούς κυρίως τῆς Ἀφρικῆς καί τῆς Ἀσίας, καί ὡς ἔχετε πληροφορηθῆ, μία μικρά Ἱεραποστολική ἐργασία ἔχει ἤδη ἀρχίσει νά ἐπιτελῆται.

Αἱ ἀνάγκαι ὅμως συστηματικώτερας ὁργανώσεως τῆς προσπάθειας αὐτῆς καί τῆς ἐνισχύσεώς της εἰς πρόσωπα καί ὑλικά μέσα εἶναι πολλοί καί μεγάλοι. Πρέπει δέ νά τās ἀντιμετωπίσωμεν συντόμως καί

ἀποτελεσματικῶς, διότι αἱ ἄλλαι θρησκεῖαι ἐργάζονται δραστηρίως, διά νά κερδίσουν τās ψυχὰς τῶσων ἑκατομμυρίων ἀδελφῶν μας.

Αὐτόν τόν κίνδυνον καί αὐτὰς τās ἀνάγκας ἔχει σκοπόν νά μᾶς ὑπενθυμίῃ ἡ διοργανωθείσα **ΕΒΔΟΜΑΣ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**.

Πρέπει ὅλοι ἀνεξαιρέτως νά συμμετάσχωμεν τόσον εἰς τās ὑπέρ τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς εὐχαριστηρίους καί ἱκετηρίους Προσευχάς, ὅσον καί εἰς τήν ὑλικήν καί εἰς πρόσωπα ἐνίσχυσιν τοῦ Ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

...

Ἐς τόν καθικετεύωμεν νά εὐλογῆσῃ πλουσίως τās καταβαλλομένας προσπάθειας. Καί ὁ καθένας μας ἄς προσφέρῃ τόν ὀβολόν του, διά τήν ὑποστήριξιν της. Κάθε μία δραχμή, ἡ ὁποία προσφέρεται ὑπέρ τοῦ ἁγίου σκοποῦ τῆς Ἱεραποστολῆς, εἶναι μία εὐλογία καί δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τήν προσέφερε, καί δι' ὅλους ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους θά ἀπευθυνθῆ τό κήρυγμα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Τήν πτωχὴν δραχμὴν μας ὁ Κύριος θά τήν καταστήσῃ κεφάλαιον κολλοσσαίων, τό ὁποῖον θά καταχωρηθῆ εἰς πίστωσίν μας εἰς τās Τραπεζὰς τῆς αἰωνιότητος.

Διάπυρος πρὸς Κύριον εὐχέτης
† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ

Ἀποτίμηση τῆς προσφορᾶς τους

ΜΕΡΟΣ Α΄

Εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ Ὁμότιμου Καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Δημητρίου Γόνη, τό ὁποῖο δημοσιεύεται στή «Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τοῦ ἔτους 2013 (σσ. 7-17), μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀφιέρωσής τους στή συμπλήρωση 1150 χρόνων ἀπό τόν ἐκχριστιανισμό τῶν Σλάβων, ὑπό τῶν δύο αὐταδέλφων Ἑλλήνων Θεσσαλονικέων.

1. Ἱστορικό περιβάλλον δράσεώς τους

Οἱ ἡγέτες τοῦ Φραγκικοῦ Κράτους, γιά τήν ἐξασφάλιση τῶν ἀνατολικῶν συνόρων ἀπό τοὺς Σλάβους, εἶχαν κατορθώσει νά ὑποτάξουν τοὺς Σλάβους

τῆς Βοημίας καί τῆς Μοραβίας καί νά τοὺς ἀναγκάσουν νά ἀναγνωρίσουν τήν ἐπικυριαρχία τους. Γιά νά ἐξασφαλίσουν μάλιστα καί ἐκκλησιαστική ἐπιρροή, οἱ ἐπισκοπές τοῦ κράτους τους, Regensburg καί Passau, καί ἡ ἀρχιεπισκοπή τοῦ Salzburg ἀνέπτυξαν σημαντική ἱεραποστολική δραστηριότητα στή Βοημία, τή Μοραβία, τή Νίτρα (Σλοβακία) καί τή σημερινή Δυτική Οὐγγαρία. Στή Βοημία δέν εἶχαν μεγάλες ἐπιτυχίες, ἐνῶ ἀντιθέτως στή Μοραβία καί τή Νίτρα εἶχαν ἀρκετά θετικά ἀποτελέσματα. Σ' αὐτό συνετέλεσε καί ἡ βοήθεια πού πρόσφεραν οἱ τοπικοί ἄρχοντες. Τό 830 ὁ ἡγεμόνας τῆς Μοραβίας Moimir Α΄ προσάρτησε τή Νίτρα στήν ἡγεμονία του. Ὁ διάδοχός του Ρασισλάβος (846-870) ἐπεξέτεινε τά σύνορα τοῦ κράτους του, δημιούργησε τή Μεγάλη Μοραβία

καί προοδευτικά ἀπομακρύνθηκε ἀπό τήν πολιτική ἐξάρτηση τοῦ Φραγκικοῦ Κράτους. Ὁ Λουδοβίκος ὁ Γερμανικός ἀπέτυχε νά ὑποτάξει ἐκ νέου τή Βοημία καί τή Μοραβία καί ὁ Ρασισηλάβος κατέστη πανίσχυρος ἡγεμόνας καί ἐπενέβαινε καί στά ἐσωτερικά ζητήματα τοῦ Φραγκικοῦ Κράτους. Μάλιστα τάχθηκε στό πλευρό τοῦ γιοῦ τοῦ Λουδοβίκου, Καρλομάγνου, ὅταν ὁ τελευταῖος ἐπαναστάτησε κατά τοῦ πατέρα του (861)¹. Ὁ Λουδοβίκος, γιά νά καταβάλη τόν ἐπικίνδυνο ἀντίπαλό του, ἀναζήτησε συμμάχους, πού βρῆκε στό πρόσωπο τοῦ χαγάνου τῶν Βουλγάρων Βόριδος. Οἱ διαπραγματεύσεις Φράγκων καί Βουλγάρων διήρκεσαν τρία χρόνια (860-863) καί κατέληξαν σέ συμφωνία, πού προέβλεπε ἀφενός τήν ὀργάνωση κοινῆς ἐκστρατείας κατά τοῦ Ρασισηλάβου καί ἀφετέρου ὅτι ὁ Βόρις θά ἀσπαζόταν τό χριστιανισμό ἀπό Φράγκους κληρικούς².

Ὁ Ρασισηλάβος, γιά νά ἐξουδετερώσει τό θανάσιμο κληῖο πού δημιούργησε ἡ φραγκοβουλγαρική συνθήκη, ἀφοῦ ἀπέτυχε νά ἐξασφαλίσει τή συμπαράσταση τοῦ πάπα Νικολάου τοῦ Α΄, στράφηκε πρὸς τό Βυζάντιο (862). Τό αἴτημά του ἦταν διπλό: ἡ συμμαχία τοῦ Βυζαντίου καί ἡ ἀποστολή ὀρθόδοξων διδασκάλων, γιά νά κηρύξουν τό χριστιανισμό στή σλαβική γλῶσσα. Τό Βυζάντιο, ἐπί κεφαλῆς τοῦ ὁποῖου βρισκόνταν τρεῖς ἀξιόλογοι μορφές [ὁ αὐτοκράτορας Μιχαήλ Γ΄ (842-867), ὁ πατριάρχης Φώτιος (858-867) καί ὁ καίσαρας Βάρδας], ἐξετίμησε τήν περίπτωση καί ἀπό πολιτική καί ἐκκλησιαστική σκοπιά καί δέχθηκε τίς προτάσεις τοῦ Ρασισηλάβου. Ἔτσι ξεκίνησε ἡ ἱεραποστολή τῶν

ἀδελφῶν Κωνσταντίνου καί Μεθοδίου καί τῶν μαθητῶν τους στή Μεγάλη Μοραβία³. Ἐν συνεχείᾳ τά βυζαντινά στρατεύματα ἐμφανίστηκαν στά βουλγαρικά σύνορα καί ὁ βυζαντινός στόλος ἔκανε ἐπίδειξη δυνάμεως στίς βουλγαρικές ἀκτές καί τόν ποταμό Δούναβη. Ὁ Βόρις βρέθηκε σέ πολὺ δύσκολη θέση καί ὑπέκυψε στή δύναμη τῶν Βυζαντινῶν. Τό 864 δέχθηκαν τό χριστιανισμό ἀπό βυζαντινοὺς ἱεραποστόλους καί αὐτός καί ὁ λαός του, ὁ ἴδιος προσωπικά

Ὁ περικαλλής Ναός τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου στή Θεσσαλονίκη

βαπτίστηκε καί ἔλαβε τό ὄνομα Μιχαήλ (τό ὄνομα τοῦ ἀναδόχου του αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου)⁴.

2. Ἡ ταυτότητα τῶν δύο ἀδελφῶν

Ἡ ἐπιλογή τῶν δύο ἀδελφῶν ἀπό τή Θεσσαλονίκη, τοῦ Κωνσταντίνου Φιλοσόφου καί τοῦ Μεθοδίου, γιά νά φέρουν εἰς πέρας τήν ἀποστολή στή Μεγάλη Μο-

1. ΓΙΑΝΝΑΣ ΜΑΛΙΓΚΟΥΔΗ, *Ἡ παρουσία τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ στήν Κεντρική Εὐρώπη. Τό ἐκπολιτιστικό ἔργο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων*, [Βιβλιοθήκη Σλαβικῶν Μελετῶν 9], ἐκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1997, σσ. 7-10.

2. Δ. Β. ΓΟΝΗ, *Ἱστορία τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καί Σερβίας*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2001³, σσ. 12-13.

3. G. OSTROGORSKY, *Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους*, μτφρ. Ἰ. Παναγόπουλος, Ἱστορικές ἐκδόσεις Στέφανος Βασιλόπουλος, τ. Β΄, Ἀθήνα 1979, σσ. 102-103.

4. Δ. Β. ΓΟΝΗ, *Ἱστορία τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καί Σερβίας*, σσ. 13-15.

ραβία, δὲν ἦταν τυχαία. Ὁ Κωνσταντῖνος (826/827-869) εἶχε σημαντικές σπουδές στή Θεσσαλονίκη, πού τίς συμπλήρωσε στό περιώνυμο Πανεπιστήμιο τῆς Κωνσταντινουπόλεως κοντά σέ φημισμένους καθηγητές, καί μάλιστα ἔλαβε τόν τόσο σπάνιο τίτλο τοῦ Φιλοσόφου. Μετά ταῦτα οἱ ικανότητές του εἶχαν δοκιμαστεῖ ἐπιτυχῶς σέ δύο διπλωματικές ἀποστολές στούς Ἄραβες καί τούς Χαζάρους (860). Ἐκτός αὐτοῦ εἶχε ἀποδείξει ὅτι διέθετε τό χάρισμα νά μαθαίνει σέ σύντομο χρονικό διάστημα ξένες γλώσσες καί νά ἀσχολεῖται μέ ἄνεση μέ αὐτές⁵. Ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός Μεθόδιος (815-885), πού δὲν διέθετε τήν ὑψηλή παιδεία τοῦ Κωνσταντῖνου, εἶχε ὑπηρετήσει σέ σλαβική ἀρχοντία τοῦ Βυζαντίου ὡς διοικητής καί εἶχε ἀποκτήσει κατάλληλη προετοιμασία γιά νά ἐργασεῖ ἱεραποστολικά μεταξύ τῶν Σλάβων (ἐξοικείωση μέ τή γλώσσα, τά ἦθη καί ἔθιμα)⁶. Ἡ μονή Πολυχρονίου, στήν ὁποία ὑπηρετοῦσε ὡς ἠγούμενος, βρισκόταν στή Βιθυνία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ἦταν ἔντονη ἡ παρουσία τῶν Σλάβων⁷.

Ἡ ἀποστολή στούς Δυτικούς Σλάβους (Μοραβούς κ.ἄ.) ξεκίνησε μέ εὐοίωνες προοπτικές. Οἱ δύο ἀδελφοί δημιούργησαν σλαβικό ἀλφάβητο, ἐκπόνησαν μεταφράσεις, παρέλαβαν μαζί τους τοὺς μαθητές τους καί ἄρχισαν τό ἱεραποστολικό τους ἔργο ἐπί μοραβικοῦ ἐδάφους⁸. Καί ἀσφαλῶς ἐπετέλεσαν στή χώρα αὐτή ἀξιόλογο ἔργο. Ἡ ἀποτίμηση ὁμως τῆς προσφορᾶς τους ἀπό τό εὐρύτερο χριστιανικό κοινό εἶναι ἠλθασμένη καί τοὺς ἀδικεῖ κατάφωρα, ἀφοῦ τήν συνδέει ἀποκλειστικά μέ τήν κήρυξη τοῦ Χριστιανισμοῦ στόν κόσμο τῶν Σλάβων. Εἶναι ὁμως ἱκανοποιητική καί ἀνταποκρίνεται στά πράγματα αὐτή ἡ ἀποτίμηση;

3. Ἡ ἀποτίμηση τῆς προσφορᾶς τους

Κατ' ἀρχάς πρέπει νά ποῦμε πῶς οἱ ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος δὲν εἶναι οἱ πρῶτοι ἱεραπόστολοι πού κήρυξαν τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ στούς Σλάβους. Ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἤδη ἀπό τήν ἐποχή τοῦ αὐτοκράτορα Ἡρακλείου (610-640) εἶχε ἀρχίσει ὁ ἐκχριστιανισμός τῶν Σλάβων. Ὁ Ἡράκλειος ἔφερε τότε πρεσβυτέρους ἀπό τή Ρώμη στή Βαλκανική, γιά νά κηρύξουν τό Εὐαγγέλιο στούς Σέρβους καί νά τοὺς βαπτίσουν⁹. Τό ἔργο αὐτό συνέχισε τό Βυζάντιο στούς Σλάβους καί στούς κατοπινούς αἰῶνες. Εἶναι γνωστό ἐπίσης ὅτι καί οἱ Ρῶσοι μετά τήν αἰφνιδιαστική ἐπίθεση κατά τοῦ Βυζαντίου, τή γνωστή ἔφοδο τῶν Ρῶς (860), δέχτηκαν ὄχι μονάχα ἱεραποστόλους, ἀλλῆ καί ἐπίσκοπο γιά τήν ὀργάνωση τῆς νεοσύστατης Ἐκκλησίας¹⁰.

Πρέπει νά ἐπισημάνουμε ὅτι ἀκόμη καί στή Μεγάλη Μοραβία (τό κατ' ἐξοχήν πεδίο ἱεραποστολῆς τῶν δύο ἀδελφῶν) εἶχε διαδοθεῖ ὁ χριστιανισμός πρῖν ἀπό τήν ἄφιξή τους στή χώρα αὐτή. Οἱ πηγές δὲν ἀφήνουν καμία ἀμφιβολία γι' αὐτό. Ἄς δοῦμε λοιπόν τί μᾶς λένε οἱ πηγές. Στό Βίο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ὁ ἡγεμόνας τῶν Μοραβῶν Ραστισλάβος παραγγέλλει στόν αὐτοκράτορα Μιχαήλ τόν Γ': *Μολονότι ὁ λαός μας ἀπαρνήθηκε τήν εἰδωλολατρία καί τηρεῖ τόν χριστιανικό νόμο, ἐν τούτοις δὲν ἔχουμε διδάσκαλο τέτοιον πού νά μπορεῖ νά μᾶς ἐξηγήσει τήν ὀρθή πίστη στή δική μας γλώσσα, ὥστε, βλέποντας αὐτό καί οἱ ἄλλοι λαοί, νά μᾶς μιμηθοῦν. Γι' αὐτό στείλε μας, δέσποτα, ἐπίσκοπο καί τέτοιον διδάσκαλο. Διότι ἀπό ἐσᾶς ἀπορρέει πρὸς ὅλους τίς*

5. Βλ. *Βίος, πολιτεία καί ἄθληση τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κωνσταντῖνου τοῦ Φιλοσόφου, πρῶτου καθηγητοῦ καί διδασκάλου τοῦ ἔθνους τῶν Σλάβων* 3-4, 6, 8-12, νεοελληνική μετάφραση στό ἔργο τοῦ Α. - ΑΙΜ. ΤΑΧΙΑΟΥ, *Κυρίλλος καί Μεθόδιος. Οἱ ἀρχαιότερες βιογραφίες τῶν Θεσσαλονικέων ἐκπολιτιστῶν τῶν Σλάβων*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2008, σσ. 49-51, 55-58, 60-78 (ἐφεξῆς: *Βίος Κυρίλλου*).

6. Βλ. *Μνήμη καί βίος τοῦ μακαρίου πατρὸς καί διδασκάλου ἡμῶν Μεθοδίου, ἀρχιεπισκόπου Μοραβίας* 2, στό ἴδιο ἔργο τοῦ ΤΑΧΙΑΟΥ, σ. 195 (ἐφεξῆς: *Βίος Μεθοδίου*).

7. *Βίος Μεθοδίου* 3, σ. 196.

8. *Βίος Κυρίλλου* 14-15, σσ. 80-83.

9. Ι. ΤΑΡΝΑΝΙΔΗ, *Ἱστορία τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 1982, σσ. 18-19. Δ. Β. ΓΟΝΗ, *Ἱστορία τῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καί Σερβίας*, σσ. 179-180.

10. Βλ. Ι. ΦΕΙΔΑ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία τῆς Ρωσσίας (988-1988)*, Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1988³, σσ. 12-15.

κῶρες ὁ καλὸς νόμος¹¹. Στό Βίο τοῦ ἁγίου Μεθοδίου ὁ Ρασισιλάβος εἶναι σαφέστερος: *Μέ τό ἔλλεος τοῦ Θεοῦ εἴμαστε ὑγιεῖς, ἦρθαν δέ σέ ἐμᾶς πολλοί διδάσκαλοι χριστιανοί ἀπό τοὺς Λατίνους, τοὺς Ἑλληνας καί τοὺς Γερμανούς, διδάσκοντάς μας διαφορετικά. Ἐμεῖς ὅμως οἱ Σλάβοι εἴμαστε ἄνθρωποι ἀπλοϊκοί καί δέν ἔχουμε ποιόν νά μᾶς διδάξει τήν ἀλήθεια καί νά μᾶς ἐξηγήσει τή γνώση. Γι' αὐτό, κράτιστε δέσποτα, στείλε μας ἄνδρα ὁ ὁποῖος θά μᾶς κατευθύνει σέ ὄλη τήν ἀλήθεια*¹². Ὅλα αὐτά σημαίνουν ὅτι στή Μοραβία δροῦσαν ἀπό πολλῷ καιρό ἱεραποστολικές ὁμάδες ἀπό τή Γερμανία, τό Βυζάντιο καί τήν Ἰταλία. Ὅλοι τους κήρυτταν «Χριστόν ἔσταυρωμένον», ἀλλά χρησιμοποιοῦσαν διαφορετικές ἱεραποστολικές μεθόδους, διαφορετική λειτουργική πρακτική καί διαφορετικό κανονικό δίκαιο. Ὁ Ρασισιλάβος μέ τό αἴτημά του αὐτό δέν ἤθελε νά αὐξήσει τόν ἀριθμό τῶν ἱεραποστολικῶν ὁμάδων κατά μία. Ἦθελε διδασκάλους πού θά δίδασκαν τό λαό στή μητρική του γλῶσσα, πού θά λειτουργοῦσαν στή σλαβική, πού θά μετέφραζαν στή γλῶσσα αὐτή, πού ἀργά ἢ γρήγορα θά ἐκτόπιζαν τοὺς ἄλλους ἱεραποστόλους, πού θά ὀργάνωναν καί θά δημιουργοῦσαν αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Μοραβίας καί ἡ χώρα θά ἀποκτοῦσε μαζί μέ τήν πολιτική καί τήν ἐκκλησιαστική της ἀνεξαρτησία. Οἱ δύο ἅγιοι ἀδελφοί δέν κατόρθωσαν νά πραγματοποιήσουν ὅλες τίς ἐπιθυμίες τοῦ Ρασισιλάβου, ὅμως πέτυχαν νά δώσουν τό πολυτιμότερο ἀγαθό στοὺς Σλάβους, τόν γραπτό σλαβικό λόγο.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς ἀφίξεώς του στή Μοραβία λειτούργησε ὡς διδάσκαλος τῆς σλαβικῆς γλῶσσας. Ὁ ἡγεμόνας Ρασισιλάβος, πού τόν ὑποδέχθηκε μέ μεγάλες τιμές, ἀμέσως «συνέλεξε μαθητές (καί) τοὺς παρέδωσε [σ' αὐτόν] γιά νά τοὺς διδάξει». Καί σέ σύντομο χρονικό διάστημα ὁ διδάσκαλος μετέφρασε ὁλόκληρη τήν ἐκκλησιαστική τάξη καί τοὺς δίδαξε τόν Ὅρθρο, τίς Ὑμνες, τή

Λειτουργία, τόν Ἑσπερινό, τό Ἀπόδειπνο καί τά θεῖα μυστήρια¹³. Τά ἀντικείμενα δηλαδή τῆς μεταφράσεως καί τῆς διδασκαλίας του ἦταν λειτουργικά, οἱ Ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου καί τῶν ἱερῶν μυστηρίων. Ἄρα οἱ μαθητές του μάθαιναν τήν παλαιοσλαβική γλῶσσα καί ἐξοικειώνονταν μέ τή λειτουργική ζωή, συνεπῶς ὁ προορισμός τους ἦταν προδιαγεγραμμένος, θά ἦταν οἱ αὐριανοί κληρικοί τῆς Μεγάλῆς Μοραβίας. Ἡ ὑπόθεση αὐτή γίνεται βεβαιότητα ἀπό τήν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων. Κατά τόν βιογράφο του, ὁ Κωνσταντῖνος *ἔμεινε σαράντα μῆνες στή Μοραβία καί ἔφυγε γιά νά πάει νά χειροτονήσει τοὺς μαθητές του*¹⁴. Ἄν δεχθοῦμε ὅτι ἡ ἀφίξη τῶν δύο ἀδελφῶν στή Μοραβία ἐγινε τό 863, τότε ἡ ἀναχώρησή τους γιά τή χειροτονία τῶν μαθητῶν τους πρέπει νά τοποθετηθεῖ στό ἔτος 867. Πιθανότατα τόπος τῆς χειροτονίας θά ἦταν ἡ Ρώμη, ὄχι μόνο γιατί ἡ Μοραβία ἀνήκε στή δικαιοδοσία τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί γιατί οἱ δύο ἀδελφοί κουβαλοῦσαν μαζί τους τό λείψανο τοῦ ἁγίου Κλήμεντος «Ρώμης», ἀσφαλῶς γιά νά τό προσφέρουν ὡς δῶρο στόν τότε πάπα Ρώμης¹⁵. Καί ἡ διδασκαλική ιδιότητα τοῦ Κωνσταντίνου ἐπανερχεται ἐκ νέου στό προσκήνιο, ὅταν ἡ συνοδεία του ἔφτασε στήν Παννονία. Ὁ ἡγεμόνας τῆς χώρας Κότσελ ὄχι μόνο τόν ὑποδέχθηκε μέ τιμές, ἀλλά «καί ἀγάπησε πολλῷ τά σλαβικά γράμματα καί τά ἔμαθε», ἀσφαλῶς ἀπό τό διδάσκαλο. Καί ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλά «ἔβαλε νά τά μάθουν πενήντα μαθητές» ἀπό τήν Παννονία¹⁶.

Ὑπό τίς ἀνωτέρω διαπιστώσεις, γιά νά μπορέσουμε νά κατανοήσουμε τό μέγεθος τῆς προσφορᾶς τῶν δύο ἀδελφῶν, πρέπει νά ἀναλογιστοῦμε τί ἦταν ἡ σλαβική γλῶσσα μέχρι τήν ἐποχή ἐκείνη. Μία φτωχή γλῶσσα, πού ἐξυπηρετοῦσε τίς ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ζωῆς στή διοίκηση, τή γεωργία, τήν κτηνοτροφία. Τό λεξιλόγιό της ἦταν πενιχρό καί οἱ ἐκφραστικές δυνατότητες περιορισμένες. Ὁ εὐρωπαϊκός πολιτισμός χτυποῦσε δειλιά τότε τίς θύρες τῶν

11. Βίος Κυρίλλου, 14, σ. 80.

12. Βίος Μεθοδίου 5, σ. 198.

13. Βίος Κυρίλλου 15, σ. 82.

14. Βίος Κυρίλλου 15, σ. 83.

15. Βίος Κυρίλλου 17, σ. 88.

16. Βίος Κυρίλλου 15, σ. 83.

Σλάβων, ἀλλὰ δὲν μπορούσε νὰ εἰσέλθει, γιατί δὲν ὑπῆρχε τὸ κατάλληλο ὄργανο, δηλαδή ὁ γραπτός σλαβικός λόγος. Καί τὸ ὄργανο αὐτὸ τὸ ἔδωσαν στοὺς Σλάβους οἱ δύο ἅγιοι ἀδελφοί. Καί τὸ ἔδωσαν, γιατί ἦταν φορεῖς μιᾶς ὑγιοῦς ἱεραποστολικῆς ἀρχῆς: Ὅτι κάθε ἄνθρωπος καὶ κάθε λαός ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἡατρεύει τὸ Θεό στή μητρική του γλώσσα. Ἡ ἀρχή αὐτή δείχνει ὄχι μονάχα τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς τους, ἀλλὰ καί τὸ σεβασμό πρὸς τὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία, πρὸς τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα. Μὲ αὐτὴ τους τὴν ἀρχή γκρεμίζουν τὸ μῦθο καί τὸ θρῦλο πού εἶχε δημιουργηθεῖ περὶ ἐκλεκτῶν καί

καὶ ἄλλα κείμενα μεταφρασμένα στή γλώσσα αὐτή. Στὴν ἀρχή δημιούργησαν ἓνα ἀλφάβητο, κατάλληλο νὰ ἐκφράζει ὅλους τοὺς φθόγγους τῆς σλαβικῆς γλώσσας. Τὸ ἀλφάβητο αὐτὸ εἶναι γνωστό ὡς γλιγοιτικό (ἀπὸ τὴ σλαβική ρίζα *gol*, πρβλ. παλαιοσλαβικό *glagol*=λέξη, *glagolati*=ὀμιλῶ). Μετά, μὲ τὴ βοήθεια σλαβικῶν, ἀλλὰ καί ἐλληνικῶν ριζῶν σχημάτισαν ἓναν πλουσιότατο ἀριθμὸ λέξεων καί ἐκφράσεων, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ μεταφέρουν στοὺς Σλάβους ὅλον τὸν ποιητικὸ κόσμο τῶν λειτουργικῶν βυζαντινῶν κειμένων, τὸν κόσμο τῶν εὐαγγελικῶν καί ἀποστολικῶν περικοπῶν, τὰ κανονικά καί νομικά κείμενα, πατερικές ὀμιλίες κ.ἄ. Ἔτσι ἡ σλαβική γλώσσα ἀπὸ ἄγραφή ἔγινε ἓνα εὐέλκτο ὄργανο, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ βυζαντινὸς πολιτισμὸς μεταφτεύθηκε στοὺς Σλάβους. Καί ὄχι μόνο αὐτό. Οἱ δύο ἀδελφοί ἔθεσαν τὰ θεμέλια μιᾶς νέας λογοτεχνίας, τῆς σλαβικῆς λογοτεχνίας. Δὲν μετέφρασαν μόνο στή γλώσσα αὐτὴ ἐλληνικά κείμενα, ἀλλὰ ἔγραψαν καί πρωτότυπα ἔργα. Τὸ ἔργο τῶν δύο ἀδελφῶν δὲν ἦταν εὐκόλο. Γιατί, ὅπως ἔδειξαν στὴν πράξη, δὲν ἦταν διατεθειμένοι νὰ προβοῦν σὲ ὑποχωρήσεις στὸ ζήτημα τῆς λειτουργικῆς γλώσσας. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί μὲ ἄο-

Ἡ πρόσοψη τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλγαρίας τῆς ὁποίας ἡ ὀνομασία εἶναι ἀφιερωμένη στοὺς δύο Θεσσαλονικεῖς Ἅγιους

ἁγίων λαῶν καὶ ἐθνῶν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καί ὅλοι οἱ λαοὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἶναι ἴσοι καί κατὰ συνέπεια ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἔχουν τὴ δική τους, τὴ μητρική τους, γλώσσα ὡς γλώσσα τῆς ἡατρείας τους. Ἡ ἡατρεία τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ εἶναι γνήσια καί εἰλικρινής, πρέπει νὰ ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς ψυχῆς καί ὄχι μηχανική ἀπαγγελία λέξεων καί κειμένων σὲ μία ξένη γλώσσα. Καί ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ γνωρίζει νὰ ἐκφράζεται στή μητρική γλώσσα τοῦ κάθε ἀτόμου. Αὐτὸ ἰσχύει καί γιὰ τὴ σλαβική ψυχὴ.

Γιὰ νὰ τελοῦν τὴ θεία Λειτουργία στή σλαβική καί νὰ κηρύττουν στὴν ἴδια γλώσσα, ἔπρεπε νὰ ἔχουν λειτουργικά βιβλία, πατερικές ὀμιλίες, νομοκανονικά

κινες προσωπικές προσπάθειες ξεπέρασαν τὸ πρόβλημα τῆς δημιουργίας μιᾶς γραπτῆς γλώσσας καί τὸ πρόβλημα τῶν μεταφράσεων. Τώρα ὅμως ἔπρεπε νὰ συγκρουστοῦν καί μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς νέας πρακτικῆς, πού εἰσήγαγαν οἱ δύο ἀδελφοὶ στὴν Ἐκκλησία τῶν Δυτικῶν Σλάβων.

4. **Σύγκρουση μὲ τοὺς Τριγλωσσίτες**

Ὅπως μᾶς πληροφοροῦν οἱ βιογράφοι τῶν δύο ἀδελφῶν, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὑπῆρχαν καί οἱ θεωρητικοὶ ἐχθροὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς σλαβικῆς γλώσσας στή ἡατρεία. Ἦταν οἱ καλοῦμενοι Τριγλωσσίτες ἢ Πιλιτιανοί. Οἱ Τριγλωσσίτες ὑποστήριζαν ὅτι ὑπάρχουν

μόνο τρεις ιερές γλώσσες, ή έβραϊκή, ή έλληνική και ή λατινική. Τίς γλώσσες αυτές τίς επέλεξε ό Θεός. Μόνο μέ αυτές μπορεί κανείς νά τιμά τό Θεό. Οί Τριγλωσσίτες άναζήτησαν και έρείσματα άγιογραφικά τής Θεωρίας τους στην Καινή Διαθήκη. Είται γνωστό ότι ό Πιλάτος έδωσε έντολή νά βάλουν επάνω στό σταυρό του Κυρίου τήν έπιγραφή «Ίησοϋς ό Ναζωραίος, ό βασιλεύς των Ίουδαίων» (Ίωάν. 19, 19-20. Πρβλ. Λουκ. 23, 38), γραμμένη στην έβραϊκή, τήν έλληνική και τή λατινική. Έπειδή συνέδεαν τή διδασκαλία τους μέ τόν Πιλάτο και τίς τρεις γλώσσες τής άνωτέρω έπιγραφής, ό άγιος Κύριλλος τούς όνόμασε Πιλατιανούς και Τριγλωσσίτες και καταπολέμησε τίς αίρετικές τους άπόψεις. Η πρώτη σύγκρουση μέ τούς Τριγλωσσίτες έγινε επί μοραβικού έδάφους. Ό βιογράφος του Κυρίλλου μάς πληροφορεί ότι ό Κύριλλος τούς πολέμησε και τούς νίκησε μέ χωρία τής Άγίας Γραφής, χωρίς όμως νά παραθέσει έστω και ένα χωρίο¹⁷.

Η δεύτερη σύγκρουση μέ τούς Τριγλωσσίτες έλαβε χώρα στη Βενετία, όπου βρίσκονταν οι άγιοι άδελφοί μέ τούς μαθητές τους στην πορεία τους προς τή Ρώμη. Η σχετική συζήτηση έλαβε μεγάλη όξύτητα και άγριότητα. Τήν άγριότητα τής σκηνής άποδίδει ή παροιμιώδης έκφραση: *συνάχθησαν εναντίον του Λατίνοι έπίσκοποι και ιερείς και μοναχοί, όπως τά κοράκια επάνω στό γεράκι*. Οί συνομιλητές του Κυρίλλου δέν περιορίστηκαν μόνο στην επανάληψη τής γνωστής θέσεως για τίς τρεις ιερές γλώσσες, αλλά προχώρησαν και στην άσκηση κριτικής. Ζήτησαν εξηγήσεις από τόν Κύριλλο, γιατί δημιούργησε γραφή για τούς Σλάβους και μάάλιστα τή διδάσκει, άφου δέν τήν είχε έφεύρει προηγουμένως «οϋτε άποστολος, οϋτε πάπας τής Ρώμης, οϋτε ό Γρηγόριος ό Θεολόγος, οϋτε ό Ίερώνυμος, οϋτε ό Αύγουστίνος». Η επιλογή των προσώπων, που είχαν τή δυνατότητα νά δημιουργήσουν μία νέα λειτουργική γλώσσα, δέν είναι τυχαία. Οί άποστολοι άναμφίβολα είχαν τό δικαίωμα, μέ τή χάρη του άγίου Πνεύματος, μέσα στα

πλαίσια τής Πεντηκοστής, νά δημιουργήσουν μία καινούργια γλώσσα (Νά κηρύττουν στην πράξη σε όποιαδήποτε γλώσσα). Τό ίδιο δικαίωμα παρείχαν οι Δυτικοί και στον πάπα, τόν ήγέτη τής Έκκλησίας τους. Τά άλλα τρία όνόματα αντιπροσωπεύουν Πατέρες και εκκλησιαστικούς συγγραφείς μέ μεγάλο κύρος στην Άνατολή και τή Δύση, που έγγραφαν ό πρώτος στα έλληνικά και οι άλλοι δύο στα λατινικά.

Μνημείο των Άγιων Κυρίλλου και Μεθοδίου στην παραλία τής Θεσσαλονίκης

Ό Κύριλλος, παρά τίς άπειλητικές διαθέσεις των συνομιλητών του, δέν διστάζει νά δώσει έκτενη άπάντηση στό προκλητικό έρώτημά τους. Η άπάντησή του έχει τρία σκέλη, στα όποια παρατίθενται: α) λογικά επιχειρήματα, β) επιχειρήματα άντλημένα από τήν πράξη τής Έκκλησίας ως προς τίς λειτουργικές γλώσσες των λαών και γ) επιχειρήματα από τήν Άγία Γραφή.

Τά λογικά επιχειρήματά του τά άντλεί από τήν ίδια τή φύση. Είναι ή βροχή, ό ήλιος και ό άέρας, τά άγαθά των όποιων ό Θεός τά χαρίζει σε όλους άνεξαίρετα τούς άνθρώπους και μάάλιστα μέ όμοιο τρόπο. Δέν διστάζει καθόλου νά θέσει, μέ τή σειρά του, στους Τριγλωσσίτες άδυσώπητα έρωτήματα: Πώς αυτοί, χωρίς ντροπή, άναγνωρίζουν μόνο τρεις γλώσσες λειτουργικές και περιφρονούν και τούς

17. Βίος Κυρίλλου 15, σ. 82.

ἄλλους λαούς καὶ τοὺς χαρακτηρίζουν τυφλοὺς καὶ κωφοὺς. *Ἐξηγήστε μου, τοὺς λέει, καθιστᾶτε τὸν Θεὸ ἀδύναμο, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὸ δώσει αὐτό, ἢ ζηλόφθοно ὥστε νὰ μὴ θέλει νὰ τὸ δώσει;* Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐμμέσως ἀλλήλα σαφῶς διακηρύσσει δύο ἀλήθειες: Πρῶτον ὅτι ὅλοι οἱ λαοὶ εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχουν τὰ ἴδια δικαιώματα καὶ δεύτερον ὅτι κάθε λαὸς καὶ κάθε ἄνθρω-

Τοιχογραφία τῶν Ἁγίων στὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, στὸ χωριὸ Moldava τῆς Βουλγαρίας

πος ἔχουν ἀπαραβίαστο δικαίωμα νὰ λατρεύουν τὸ Θεὸ στὴ μητρικὴ τους γλῶσσα καὶ κατὰ συνέπεια δὲν ἔχει κανεὶς δικαίωμα ἢ ἐξουσία νὰ τοὺς στερήσει αὐτὴ τὴ δυνατότητα. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀπάντηση τοῦ Κυρίλλου ἔχει καὶ ἀγιογραφικὰ ἐρείσματα στὸ χωριὸ Ματθαίου 5,45: *ὅπως γέννησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.*

Τὸ ἐπιχειρήμα του ἀπὸ τὴν πράξη τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται μὲ τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ λαοὶ τότε εἶχαν

δική τους γραπτὴ λειτουργικὴ γλῶσσα καὶ τιμοῦσαν τὸ Θεὸ στὴ μητρικὴ τους γλῶσσα. Ὡς τέτοιοι μνημονεύονται ὀνομαστικά ἀπὸ τὸν Κύριλλο οἱ ἐξῆς: *οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Πέρσες, οἱ Ἀβασγοί, οἱ Ἰβηρες, οἱ Σουῦγδοι, οἱ Γότθοι, οἱ Ἄβαροι, οἱ Τοῦρκοι, οἱ Χάζαροι, οἱ Ἄραβες, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Σύροι καὶ πολλοὶ ἄλλοι.* Ὅπως δὴποτε οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μνημονευόμενους λαοὺς εἶχαν τότε (867) δική τους λειτουργικὴ γλῶσσα, ἀλλήλα ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι λαοί, τοὺς ὁποίους δὲν μνημονεύει ὁ Κύριλλος. Ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ τοὺς Αἰθίοπες καὶ τοὺς Βέσσους (θρακικὸ φύλο).

Γιὰ τὴν ἀγιογραφικὴ θεμελίωση τοῦ ἐπιχειρήματός του, ὅτι κάθε λαὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λατρεύει τὸ Θεὸ στὴ μητρικὴ του γλῶσσα, ὁ Κύριλλος ἐπιστρατεύει χωρὶα τόσο ἀπὸ τὴν Παλαιὰ ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη (συνολικὰ 14), τὰ ὁποῖα ὁμως στηρίζουν ἔμμεσα καὶ ὄχι ἄμεσα τὴ θέση του. Θὰ μπορούσε κάποιος, γιὰ λόγους συστηματικῶς καὶ μόνον, νὰ τὰ κατατάξει στὶς ἐξῆς κατηγορίες: α) Προτροπὲς γιὰ ὑμνηση - δοξολόγηση τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὅλη τὴ γῆ καὶ ὅλα τὰ ἔθνη. β) Ἀποδοχὴ τῆς ἰδέας ὅτι οἱ πιστεύοντες στὸ Χριστὸ εἶναι τέκνα Θεοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι μεταξύ τους ἴσοι καὶ ἔχουν ἴσα δικαιώματα ἀκόμη καὶ στὸ γλωσσικὸ ζήτημα. γ) Προτροπὲς γιὰ διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ σὲ ὅλα τὰ ἔθνη (φυσικὰ στὴ γλῶσσα ἐκάστου λαοῦ). δ) Κριτικὲς σὲ βάρος τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν νομικῶν ἀπὸ τὸ Χριστό, ἐπειδὴ ἐμποδίζουν τοὺς ἄνθρωπους νὰ δεχθοῦν τὸ Χριστιανισμὸ καὶ νὰ εἰσέλθουν στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ε) Προτροπὴ γιὰ γλωσσολαλίαν στὴν ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὁμως πρέπει νὰ συνοδεύεται μὲ διερμηνεία καὶ οἰκοδομὴ. στ) Ὁμολογία κάθε γλῶσσας ὅτι Κύριος εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Τὸ τελευταῖο προϋποθέτει ὅτι κάθε γλῶσσα - κάθε πιστὸς ἄνθρωπος θὰ ἐκφέρει τὴν ὁμολογία αὐτὴ στὴ μητρικὴ του γλῶσσα.

Ὁ συντάκτης τοῦ Βίου τοῦ ἁγίου Κυρίλλου μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Ἅγιός μας *μέ αὐτὰ τὰ λόγια (ἐπιχειρήματα) καὶ πολλὰ περισσότερα τοὺς καταντρόπισσε καὶ τοὺς ἄφησε (ἐγκατέλειψε)*¹⁸.

ἡ συνέχεια στὸ ἐπόμενο τεῦχος

18. Βίος Κυρίλλου 16, σσ. 84-87.

Ἰσιδώρω τῷ ἠγαπημένῳ...

Οὔτε στήν πιό «*ισχυρή*» μου φαντασία δέν εἶχα διανοηθεῖ ὅτι θά συνέταζα αὐτά τά λόγια - λόγια ἐξοδικά - γιά ἓνα νέο κληρικό

«*Οἱ μή εἰδότες*» τί σημαίνει νά βρίσκεσαι μακράν τῆς συγγενείας σου καί νά διακονεῖς «*ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ*» μέ πνεῦμα Ἀποστόλου ἄς προβληματισθοῦν περισσότερο σήμερα καί ἄς σιωποῦν ἐν ἀγάπῃ ἐνώπιον ὄλων ἐκείνων πού κάποτε δίδουν καί τήν τελευταία ἰκμάδα τῆς ζωῆς τους γιά τή Δόξα τοῦ Ὄνοματός Του.

πού τόσο σύντομα «*διεπέρασε τοῦ βίου τήν θάλασσαν...*».

Ἐπηρετήσε καί διακόνησε ἱεραποστολικά στήν Γκάνα, πηλαί στόν Μητροπολίτη τότε Ἰ. Ἀκκρας καί νῦν Γουϊνέας καί Πατριαρχικό μας Ἐκπρόσωπο στήν Ἀθήνα Σεβασμιώτατο κ. Γεώργιο.

Ἐνα ἀστέρι ἔσβησε ἐπί γῆς... γιά νά ἀνατείλει στόν Οὐρανό... μόλις στά 33 του χρόνια.

Θά μάς λείψει... ἀλλά θά εἶναι ἀεί παρών στήν ἀγία Προσκομιδή ὄλων ὅσοι τόν γνώρισαν καί τόν ἀγάπησαν. Ἡ Ἀλεξανδρινή Ἐκκλησία θά τόν ἔχει ὡς ἕναν ἀκόμη πρέσβη της στόν Οὐρανό.

Ἐνας ἄγιος κληρικός τοῦ Θρόνου τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ. Γεννημένος γιά τό θυσιαστήριο, ἀφιερωμένος γιά τά τοῦ Θεοῦ...

Ἐτσι τραγικά κληίνει ἡ αὐθαλία τῆς ἐπιγείας ζωῆς τοῦ πατρός Ἰσιδώρου, τοῦ γελοιοῦ ἀγγέλου, πού σκορποῦσε τήν πίστη μέσα ἀπό τό γνήσιο χαμόγελο τῆς πάντα ἀνυπόκριτης καρδιάς του...

Πνεῦμα ἀνήσυχο καί ἱεραποστολικό... Ἐπηρετήσε τόν Θρόνο τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας μέ πιστότητα, ὑπακοή, σεβασμό πρὸς πάντας καί ὅπως ἰδιαιτέρως στόν Σεπτό Προκαθήμενό μας, τόν Πάπα καί Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας κ.κ. Θεόδωρο Β΄, ὁ ὁποῖος ὡς παιδί του ἀληθινό τόν ἐξετίμα καί τόν ἠγάπα.

Πολλά θά μπορούσαμε νά ποῦμε καί θά γράψουμε στό ἐγγύς μέλλον γι' αὐτόν τόν χαμογελαστό ἱεραπόστολο τοῦ Θεοῦ πού ἔφυγε ὡς μάρτυρας...

Συντετριμμένοι ὄλοι, κληῖρος καί λαός τόσο στό Κάιρο ὅσο καί στήν Ἀλεξάνδρεια καί ὄλοι κατ' ἀνθρώπον θρνηοῦμε γιά τόν ἀγαπημένο ἀδελφό καί συλλειτουργό μας.

Κύριος ὁ Θεός νά στηρίζει τοὺς ἁγίους του γονεῖς, ἐμεῖς ἐν σιωπῇ θά «*προσκυνοῦμε*» τό μυστήριο τῆς «*τραγικῆς*» κοιμήσεώς του.

Γνώστης τῆς ἀραβικῆς γλώσσας λειτουργοῦσε στήν ἀραβόφωνη κοινότητα τοῦ Καῖρου καί ὄλοι τόν ἀγαποῦσαν γιά τό ἦθος καί τό ὕφος τῆς εὐγένειας καί τῆς κατάθεσης τῆς πίστεώς του, ὅχι ἐν λόγοις ἀλλὰ κυρίως «*ἐν ἔργοις*».

Ἡ καθαρὴ ψυχὴ του ἄς ἀναπαύεται στήν ἀγκαλιὰ τοῦ Μόνου Δικαιοκρίτου.

† Ὁ Χαρτοῦμ Ἐμμανουήλ

Ἐὸ Μέγας Ἐκκλησιάρχης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καί Προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν Καῖρου, μακαριστός π. Ἰσιδωρος Σαλάκος, τραυματίστηκε σέ αὐτοκινητιστικό δυστύχημα κατὰ τή διάρκεια τῆς μετάβασής του στήν παρίσθμια πόλη τοῦ Σουέζ, ὅπου πήγαινε γιά νά τελέσει τήν κυριακάτικη θεία Λειτουργία. Ἐκοιμήθη σέ νοσοκομεῖο τοῦ Καῖρου στίς 15 Φεβρουαρίου 2013, σέ ἡλικία μόλις

33 ἐτῶν, ἐξαιτίας διαφόρων μετεγχειρητικῶν ἐπιπλοκῶν. Ὁ π. Ἰσιδωρος ὑπηρετήσε ἐπί σειρὰ ἐτῶν καί ἀπό διαφορετικές θέσεις εὐθύνης τό Πατριαρχεῖο καί θά μείνει στή μνήμη ὄλων ὅσοι εἶχαν τήν εὐλογία νά τόν γνωρίσουν γιά τήν καθοσύνη, τήν προσήνεια τοῦ χαρακτήρα του καί γιά τήν ἀπροϋπόθετη ἀφοσίωσή του στή διακονία τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων. Ἐσ εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη του.

ΝΕΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟ ΝΤΑΒΑΟ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΙΝΩΝ

Φωτογραφικά στιγμιότυπα από την Ιεραποστολική επίσκεψη του Σεβ. Χόνγκ Κόνγκ κ. Νεκταρίου στη νεοσύστατη Ὁρθόδοξη Κοινότητα τοῦ Νταβάο

ΜΕ ΤΗ ΧΑΡΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χόνγκ Κόνγκ καί ἡ Ἀπὼ Ἀνατολῆς ἴδρυσε μίαν νέα Ὁρθόδοξη κοινότητα στό Νταβάο τῶν Φιλιππίνων. Κέντρο τῆς νέας κοινότητος εἶναι ὁ Ναός τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου τοῦ ἐν Χίῳ, ὁ ὁποῖος βρῖσκεται στήν περιοχή τοῦ Σάν Γκιγιέρμο στό Νταβάο καί κτίζεται ἀπό τοὺς Ὁρθόδοξους πιστούς.

Ἡ νέα κοινότητα ἐπισκέφθηκε στά τέλη τοῦ περασμένου ἔτους ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χόνγκ Κόνγκ κ. Νεκτάριος, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Σιγκαπούρης κ. Κωνσταντῖνο. Κατά τή διάρκεια τῆς

ἐπισκέψεώς του ὁ Μητροπολίτης τέλεσε τήν Ἀκολουθία τοῦ Χρίσματος σέ 71 κατηχούμενους. Μεταξύ τῶν νεοφωτίστων ὑπῆρχαν καί κατηχούμενοι ἀπό τίς περιοχές τοῦ Λέικ Σεμπού καί τοῦ Κισουλάν.

Ὁ Σεβασμιώτατος στά πλαίσια τῆς ποιμαντικῆς του ἐπίσκεψης στή χώρα μετέβη στή Μανίλα καί ἀφοῦ προσκύνησε στόν Ἱερό Καθεδρικό Ναό τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου ἀσχολήθηκε μέ θέματα πού ἀφοροῦν στήν πρόοδο τοῦ ιεραποστολικοῦ ἔργου στίς Φιλιππίνες.

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολις Χόνγκ Κόνγκ

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεόδωρος Β΄, στά μέσα τοῦ περασμένου Φεβρουαρίου ἐπισκέφθηκε τήν Μητρόπολη Εἰρηνουπόλεως καί τήν Ἐπισκοπή Μπουρούντι καί Ρουάντας. Συνοδευόμενος ἀπό τόν Ἀρχιμανδρίτη π. Μελέτιο Κούμανη, ἠγούμενο τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα Ἀλεξανδρείας, ἔφτασε τό πρωί τῆς 15^{ης} Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. στό Ντάρ ἐς Σαλαάμ, πρῶτο προορισμό τοῦ προγράμματος τῆς ιεραποστολικῆς του περιοδείας.

Μέ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἱεροῦ κλήρου τόν Σεβ. Μητροπολίτη Εἰρηνουπόλεως κ. Δημήτριο καί μέ τήν παρουσία πλήθους πιστῶν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἔγινε στόν Ἱερό Μητροπολιτικό Ναό τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἡ ὑποδοχή τοῦ ὑψηλοῦ πνευματικοῦ ἐπισκέπτη, τῆς ὁποίας ἀκοιούθησε πανηγυρική Δοξολογία. Προσφωνώντας τόν Πατριάρχη ὁ οικεῖος Μητροπολίτης, ὑπογράμμισε μεταξύ ἄλλων, ὅτι ἡ παρουσία του στήν Τανζανία δίδει μήνυμα ἀγάπης, ἐλπίδας καί ἐνθάρρυνσης στους ντόπιους ἀδελφούς,

Ἐπίδοση ἀναμνηστικοῦ δώρου τοῦ Πατριάρχη στόν Σεβ. Μητροπολίτη Εἰρηνουπόλεως κ. Δημήτριο

πού μέ ἀξιοπρόσεκτο ζήλο ἐντάσσονται καθημερινά στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά καί στους πιστούς διαφόρων ἐθνικοτήτων πού ἐδῶ καί πολλὰ χρόνια ζοῦν, ἐργάζονται καί δραστηριοποιοῦνται στή χώρα καί οἱ ὁποῖοι μαζί μέ τους Ἀφρικανούς συνθέτουν τήν μεγάλη Ὁρθόδοξη οἰκογένεια.

Στήν ἀντιφώνησή του ὁ Μακαριώτατος ἐπισήμανε ὅτι γιά δευτέρα φορά ἐπισκέπτεται τήν Ἱερά Μητρόπολη Εἰρηνουπόλεως ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἀφρικανικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἐνῶ μέ ιδιαίτερη συ-

γκίνηση θυμήθηκε τήν ἐπίσκεψή του στήν Τανζανία πρῖν ἀπό δεκαεπτά χρόνια, ὡς μέλος τῆς συνοδείας τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχη κυροῦ Παρθενίου Γ΄. Μετά τήν ὀλοκλήρωση τῆς Δοξολογίας, μέ βαθύτατη συγκίνηση καί αἰσθήματα τῆς κατ' ἄνθρωπον θλίψης, ἔψαλλε τρισάγιο γιά τήν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τοῦ αἰφνιδίως κοιμηθέντος Μεγάλου Ἐκκλησιάρχου τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου, ἀειμνήστου Ἀρχιμ. π. Ἰσιδώρου Σαλάκου.

Χρονικό τῆς ιεραποστολικῆς περιοδείας τοῦ Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας στήν Τανζανία καί τό Μπουρούντι

Τήν Κυριακή 17η Φεβρουαρίου, ἡμέρα τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος, ὁ Πατριάρχης ἐόρτασε τά ὀνομαστήριά του προεξάρχοντας στή θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία τελέστηκε στό Ἱερό Ναό τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς στό Ντάρ ἐς Σαλαάμ, συλλειτουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Εἰρηνουπόλεως κ. Δημητρίου καί Μουάνζας κ. Ἱερωνύμου. Τούς ἐκκλησιαστικούς ὕμνους ἀπέδωσε στά ἑλληνικά καί τά σουαχίλι ὁ χορός τῶν ἰθαγενῶν ἱεροψαλτῶν.

Πρῖν ἀπό τήν Ἀπόλυση ἀπένειμε τό ὄφθικιο τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου στόν π. Σίμωνα - Πέτρο Nellist, χειροθέτησε τρεῖς νέους Ἀναγνώστες ἀπό τή φυλή τῶν Μασάι καί περιεκόσμησε μέ τόν Σταυρό τοῦ Ἀποστόλου καί Εὐαγγελιστῆ Μάρκου ἐκλεκτοῦς συνεργάτες τῆς ιεραποστολῆς. Ἀμέσως μετά παραβρέθηκε στήν ἱερατική σύναξη τοῦ τοπικοῦ κλήρου καί ἀφοῦ ἐπήνεσε τόν Σεβασμιώτατο κ. Δημήτριο γιά τό ἐπιτελούμενο ἀπό αὐτόν ἔργο, μέ πολλή πατρική ἀγάπη ἀπνύθινε στους ἱερεῖς συμβουλές καί ἐγκάρδιες προσηρσεις. Στό τέλος τῆς σύναξης προσέφερε ἀναμνηστικά δῶρα στους ἱερεῖς καί στά 35 ὄρφανὰ παιδιά πού συντηρεῖ ἡ τοπική Ἐκκλησία.

Στή συνέχεια, σέ παρακείμενο χώρο τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ, ἔθεσε τόν θεμέλιο λίθο τοῦ ἱεροῦ Παρεκκλησίου τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, πού θά ἀνεγερθεῖ

στή μνήμη της προσφάτως δολοφονημένης ιατρού Πετρούλλας Χατζηπανταζή, η οποία εργαζόταν έθελοντικά για τό ιεραποστολικό έργο της Όρθόδοξης Έκκλησίας στην Τανζανία.

Στά πλαίσια της ποιμαντικής επίσκεψέως του, τή Δευτέρα 18^η Φεβρουαρίου, ό Μακαριώτατος συναντήθηκε μέ τόν έξοχώτατο Πρόεδρο της χώρας κ. Jakaya M. Kikwete, στόν όποίο είχε τήν εύκαιρία νά παρουσιάσει τόσο τήν ιστορική διαδρομή τοῦ Πατριαρχείου Άλεξανδρείας, όσο και τήν πολύπλευρη δράση του στην Άφρικανική Ήπειρο, πάνω σέ κοινωνικά και φιλιανθρωπικά θέματα. Ήγινε ιδιαίτερη αναφορά στό έργο πού επιτελεί ή Όρθόδοξη Έκκλησία στή χώρα της Τανζανίας διά τών Μητροπόλεων Ειρηνουπόλεως και Μουάνζας, τονίζοντας τήν προσφορά της σέ τομείς όπως ή εκπαίδευση και κυρίως ή υγεία, μέ τή δημιουργία πολλών κλινικών, στίς όποιες παρέχουν τίς υπηρεσίες τους έθελοντικά κλιμάκια ιατρών από τήν Ελλάδα.

Άπό τήν πλευρά του ό Πρόεδρος της Τανζανίας αφού εύχαρίστησε τόν Πατριάρχη για τήν τιμή πού επιφύλαξε στή χώρα μέ τήν επίσκεψή του, δήλωσε έντυπωσιασμένος από τίς πρωτοβουλίες της Όρθόδοξης Έκκλησίας σέ ό,τι αφορά στην αντιμετώπιση της μάστιγας τοῦ ιού τοῦ aids και τόν διαβεβαίωσε ότι ή πολιτεία και οι τοπικές αρχές θά είναι πάντοτε συναρωγοί τοῦ έργου της ιεραποστολής, ή όποία συνδράμει ποικιλότητα τόν δοκιμαζόμενο λαό.

Τίς ήμέρες πού άκοιούθησαν ό Μακαριώτατος συνέχισε τό πρόγραμμα της ιεραποστολικής του περιοδείας, μεταβαίνοντας στην ένδοχώρα, όπου επισκέφθηκε τά τέσσερα Ίεραποστολικά Κλιμάκια και τίς 61 Ένορίες πού συνθέτουν τήν τοπική Έκκλησία.

* * *

Όλοκληρώνοντας τήν ποιμαντική του περιοδεία στην Ίερά Μητρόπολη Ειρηνουπόλεως ό Πατριάρχης έφτασε τά ξημερώματα της 21^{ης} Φεβρουαρίου έ.έ. στην πρωτεύουσα Μπουζουμπούρα, όπου βρίσκεται ή έδρα της Έπισκοπής Μπουρούντι και Ρουάντας, προκειμένου νά πραγματοποιήσει τήν πρώτη του ιεραποστολική και πατριαρχική επίσκεψη στό Μπουρούντι.

Τήν επομένη της άφίξεώς του, άπουσιάζοντας τοῦ Προέδρου της χώρας στό έξωτερικό, έγινε δεκτός από τόν Άντιπρόεδρο της Κυβέρνησης κ. Rufyikiri

Gervais. Στή συνάντησή τους ό Μακαριώτατος, αφού εξέφρασε τά αισθήματα της χαρής του, δήλωσε έντυπωσιασμένος από τήν εικόνα της προόδου και της ανάπτυξης πού παρουσιάζει ή χώρα, εύχόμενος για τήν ευημερία της. Ίδιαίτερη αναφορά έκανε στό γεγονός της επικείμενης ένθρόνισης τοῦ νέου Έπισκόπου κ. Ίννοκεντίου.

Άπό τήν πλευρά του ό κ. Gervais, αφού καλωσόρισε εγκάρδια τόν Πατριάρχη, τοῦ ύποσχέθηκε ότι ή Κυβέρνηση θά παράσχει κάθε δυνατή βοήθεια και στήριξη στό έργο της Έκκλησίας. Δέν παρέλειψε, επίσης, νά ζητήσει τίς εύχές του για τήν ειρήνη και τήν πρόοδο τοῦ λαοῦ τοῦ Μπουρούντι, ό όποιος δοκιμάστηκε σκληρά κατά τό πρόσφατο παρελθόν από εμφύλιο σπαραγμό. Άμέσως μετά οι δύο άνδρες έδωσαν κοινή έννημερωτική συνέντευξη τύπου στά Μ.Μ.Ε.

Ποιμαντική επίσκεψη σέ ένορία της Έπισκοπής Μπουρούντι και Ρουάντας

Άκοιούθως ό Μακαριώτατος επισκέφθηκε τόν Ίερό Ναό τοῦ Άγίου Άρσενίου τοῦ Καππαδόκου στην περιοχή Sanik και ξεναγήθηκε στό παρακείμενο Ίεραποστολικό Κέντρο, στό όποιο δημιουργείται Σχολή Κατηχητῶν και Τεχνολογικό Ίνστιτούτο. Λίγο άργότερα επιθεώρησε τά έργα άνοικοδόμησης τοῦ Ίερού Ναοῦ τοῦ Άγίου Δημητρίου Tsamara, καθώς και τήν Πολυκλινική της Έπισκοπής πού βρίσκεται παραπλεύρως τοῦ Ναοῦ.

Τήν 23η Φεβρουαρίου, ό Πατριάρχης κ. Θεόδωρος, συνοδευόμενος από τόν Θεοφιλέστατο κ. Ίννο-

κέντιο καί τούς λοιπούς συνεργάτες τοῦ Ἱεραποστολικοῦ ἔργου, ἔφτασε στήν περιοχή Buramata γιά νά ἐπισκεφθεῖ καταυλισμό τῆς Ἐπισκοπῆς, ὅπου φιλοξενοῦνται ἑξακόσια ὄρφανά παιδιά, θύματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τοῦ παρελθόντος. Ἡ ὑποδοχή του ὑπῆρξε συγκινητική μέ τά μικρά παιδιά νά τραγουδοῦν καί νά ἀγκαλιάζουν τόν Πατριάρχη καί τόν ἴδιο νά ἀνταποδίδει μοιράζοντας ἀφειδῶς τή στοργή του καί ἀναμνηστικά δῶρα.

Ἀμέσως μετά τή Δοξολογία πού ἐψάλη στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Ἀλεξίου, ὁ Μακαριώτατος ἀπύθυνε λόγια ἀγάπης πρὸς τά παιδιά, συνεχάρη τό διδακτικό προσωπικό τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τοῦ Ὁρφανοτροφείου καί εἶχε συνεργασία μέ κυβερνητικούς παράγοντες γιά τή βελτίωση τοῦ προσφερόμενου ἔργου. Πρότεινε δέ τή δημιουργία φάρμας γιά τίς ἀνάγκες σίτισης τοῦ Ὁρφανοτροφείου, προσφέροντας ὁ ἴδιος τά χρήματα γιά τήν ἀγορά τῶν πρώτων ζώων.

Στόν Ἱερό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Μπουζουμπούρας, τήν Κυριακή 24^η Φεβρουαρίου, προεξάρχοντας τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας καί συλλειτουργούντων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Καμπάλας καί πάσης Οὐγκάντας κ. Ἰωνᾶ καί τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Μπουρούντι καί Ρουάντας κ. Ἰννοκεντίου, τελέσθηκε ἡ πρώτη Πατριαρχική θεία Λειτουργία στό Μπουρούντι. Στήν Εὐχαριστία παρέστησαν οἱ Πρέσβεις τῆς Αἰγύπτου, τῆς Ρωσίας καί τοῦ Βελγίου, πλῆθος Ἀφρικανῶν ἀπό τό Μπουρούντι καί τήν Οὐγκάντα, καί σύσσωμη ἡ Ἑλληνική παροικία. Γιά τόν λόγο αὐτό ἡ Λειτουργία ἔγινε, ἐκτός ἀπό τά κικούγιου καί τά σουαχίλι, στά ἑλληνικά, ἀγγλικά καί ρωσικά.

Πρὶν ἀπό τήν Ἀπόλυση ὁ Μακαριώτατος χειροθέτησε σέ Πνευματικό τόν Ἀρχιμανδρίτη π. Τιμόθεο Ntumba, ὁ ὁποῖος διακονεῖ στήν περιοχή Bunia τοῦ Ἀνατολικοῦ Κονγκό, καί ἀπένειμε τό ὄφθικιο τοῦ Ὑμνογράφου τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας στό Μοναχό π. Δαμασκνὸ Γρηγοριάτη, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται ἱεραποστολικά στό Μπουρούντι ἐδῶ καί δέκα ἔτη, ἐπιμελούμενος τίς μεταφράσεις πολλῶν ὑμολογικῶν κειμένων στήν τοπική διάλεκτο σουαχίλι.

Ἀκολουθῶς ἔλαβε χώρα ἡ τελετὴ τῆς Ἐνθρονίσεως τοῦ νέου Ἐπισκόπου Μπουρούντι καί Ρουάντας κ. Ἰννοκεντίου, ὁ ὁποῖος κατάγεται ἀπό τήν Οὐγκάντα καί διαδέχθηκε στή διαποίμανση τῆς Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς τόν νῦν Σεβ. Μητροπολίτη Ἄκκρας κ. Σάβ-

Ὁ Μακαριώτατος προσφέρει ποιμαντορική ράβδο στό νέο Ἐπίσκοπο κ. Ἰννοκέντιο

βα. Στόν ἴδιο Καθεδρικό Ναό, πρὶν ἀπό πενήντα χρόνια, εἶχε ἐνθρονισθεῖ ὁ τότε Μητροπολίτης Κεντρῶς Ἀφρικῆς κυρός Κυπριανός.

Ἀπευθυνόμενος ὁ Μακαριώτατος στό νέο Ἐπίσκοπο ὑπογράμμισε ὅτι τό Πατριαρχεῖο καί τό πλῆρωμα τῆς τοπικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας προσβλέπουν μέ πολλή προσδοκία στό τίμιο πρόσωπό του, ἐκφράζοντας τή βεβαιότητα ὅτι θά τά καταφέρει νά σταθεῖ ἐπάξια στό ὕψος τῆς ἀρχιερατικῆς εὐθύνης. Ἀπό τήν πλευρά του ὁ Θεοφιλέστατος κ. Ἰννοκέντιος εὐχαρίστησε τόν Πατριάρχη καί τά Μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιά τή μεγάλη τιμή καί τήν ἐμπιστοσύνη πρὸς τήν ἐλαχιστότητά του, τονίζοντας ὅτι θά ἀναλώσει τόν ἑαυτό του ὀλοκλήρη καί θά δαπανήσει ὅλες του τίς δυνάμεις στή διακονία τῶν ταλαιπωρημένων ἀνθρώπων τῶν δύο χωρῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς του δικαιοδοσίας. Ὑποσχέθηκε ὅτι κύριο μέλημά του θά εἶναι ἡ συστηματική καλλιέργεια τῆς πίστεως καί ἡ ὀργάνωση ἔργων χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης, ἐκδηλώνοντας ἔμπρακτα τό παράδειγμα τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης πρὸς ὅλους ἀδιακρίτως.

Μετά τό πέρας τῆς Ἐνθρονίσεως, στόν προαύλιο χώρο τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ, πραγματοποιήθηκε ὑπαίθρια ἐκδήλωση μέ παραδοσιακοὺς ἀφρικάνικους χορούς καί τραγούδια. Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ὁ Μακαριώτατος ὀλοκλήρωσε τήν πρώτη του πατριαρχική ἐπίσκεψη στό Μπουρούντι καί ἀναχώρησε ἀεροπορικῶς γιά τήν Κένυα, ἀπό ὅπου τίς ἐπόμενες ἡμέρες ἐπέστρεψε στήν Ἀλεξάνδρεια.

Γ. Ε. Ἰ.

Πανωραία Μπαλάφα (1947-2012)

Μιά πολύτιμη συνεργός έν Κυρίω

Χρέος ιερό καί καρδιακή έπιταγή μέ παρακινούν νά χαράξω τίς πιό κάτω γραμμές. Ή κεκοιμημένη ήδη άδελφή μας έν Κυρίω Πανωραία Μπαλάφα ήταν άπό τούς άνθρώπους εκείνους πού σημαδεύουν τήν έποχή πού διαβαίνουν. Ήταν άπό τά πρόσωπα εκείνα πού, δυστυχώς, λιγοστεύουν όλο καί περισσότερο στήν έγωκεντρική έποχή μας. Καί αύτή ή διαφορετικότητα της έγκειται στό γεγονός της μεγάλης αυτοθυσίας της, ή όποία ήταν παροιμιώδης. Στήν έπίγεια ζωή της ήξερε μόνο νά προσφέρει στους ήλλους. Κι αύτό τό έκανε πάντα μέ χαρά καί μέ τό χαμόγελο, παρόλη τήν σοβαρή άναπηρία της καί τά συνεχή προβλήματα της υγείας της.

Τά τελευταία είκοσι πέντε χρόνια της ζωής της ήταν έκουσίως έπιστρατευμένη στή διακοιλία διαδόσεως της όρθόδοξης μαρτυρίας στήν Κορέα. Στενή συνεργάτης του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου (πρώην Κορέας) Πισιδίας π. Σωτηρίου, έργάστηκε άκαταπόνητα έκ των μετόπισθεν γιά τήν έν Κορέα Έκκλησία, ως μέλος του Δ.Σ. του Πατριαρχικού Ίδρύματος Όρθόδοξου Ίεραποστολής Άνω Άνατολής στήν Άθήνα. Πίστεψε στή φωνή καί στό κάλεσμα του Κυρίου καί άπάντησε μέ τό δικό της «*ίδού ή δούλη σου, γένοιτό μοι κατά τό ρήμά σου*». (Λκ. 1:38) Καί άπό τότε άρχισε ή «κένωση» της αγάπης της. Διότι γνώριζε πολύ καλά ότι «*ή αγάπη δέν κατέχει κι ούτε κατέχεται· γιατί ή αγάπη άρκεΐται στήν αγάπη*».

Ένα, φαινομενικά άπλό μά ουσιαστικά σημαντικό, χαρακτηριστικό της αγάπης της προς τό ιεραποστολικό έργο της Έκκλησίας μας στήν Κορέα είναι καί τό γεγονός ότι πληΐστες όσες φο-

ρές έβαζε άπό τή σύνταξη της χρήματα γιά νά καλύψει τό ποσό πού χρειαζόταν νά σταλεί γιά τή μισθοδοσία των ιερέων ή ήλλων έπειγουσών άναγκών. Καί τηλεφωνούσε μέ άγωνία νά μάθει έάν έχουμε χρήματα καί πώς πρέπει νά ενεργήσει γιά τήν επίλυση των ποικίλων προβλημάτων κατά τήν έξάσκηση της διακοιλίας μας.

«*Η αγάπη*», λέει ένας σύγχρονος ποιητής, «*δέν δίνει τίποτε παρά μόνο τον έαυτό της, καί δέν παίρνει τίποτε παρά άπό τον έαυτό της*». Γι' αύτό ή άείμνηστη άδελφή μας δέν ζητούσε τίποτε. Ή χαρά άπό τήν προσφορά της ήταν ή μεγαλύτερη άνταμοιβή πού λάμβανε.

Ή βαθιά πίστη της στον Θεό καί ή μεγάλη αγάπη της προς τό ιεραποστολικό έργο της Έκκλησίας τήν έκαναν νά άντιμετωπίζει πάντα μέ αισιοδοξία τίς δύσκολες προσωπικές, οικογενειακές καί ιεραποστολικές καταστάσεις.

Τά μέλη της Όρθόδοξης Έκκλησίας Κορέας πενθοΐν γιά τήν άπώλεια της άείμνηστης άδελφής Πανωραίας. Μέ τό άκουσμα της κοιλμής της τελέστηκε Τρισάγιον καί έγινε υπό του γράφοντος ειδική μνεία της τετιμημένης διακοιλίας της προς τήν Έκκλησία μας.

Θά είμαστε ευγνώμονες έσαι γιά τούς μεγάλους κόπους της θυσιαστικής αγάπης της καί της άνεκτίμητης βοήθειας πού μάς πρόσφερε. Θά τήν μνημονεύουμε δέ πάντοτε στήν άγία Άναφορά μεταξύ των πολύτιμων ευεργετών μας. Άς είναι αιωνία ή μνήμη της καί παράδειγμα προς μίμηση ή άγια βιοτή της!

† Ό Κορέας Άμβρόσιος

Στό πλευρό τῶν ὀρφανῶν τοῦ ἔμφυλίου

Στὴν καρδιά τῆς ἀφρικανικῆς γῆς ὑπάρχει μιά χώρα εὐλογημένη ἀπὸ τὸν Θεό, τὸ Μπουρούντι. Καταπράσι-νες ἐκτάσεις καλλύπτουν πεδιάδες, πηλαγιές καὶ λόφους. Ὡστόσο τὸ γῆινο αὐτὸ κομμάτι παραδείσου ἔγινε τὸ θέ-ατρο μιᾶς ἀδίστακτης σύγκρουσης. Δύο φυλές, δύο ἐθνολογικὲς ὁμάδες, οἱ κτηνοτρόφοι Τούτσι καὶ οἱ γεωργοί Χούτου, δέν μπόρεσαν νά βροῦν εἰρηνικὸ τρόπο συμβίωσης. Ρίχτη-καν σέ ἓναν ἀδιέξοδο ἀγῶνα ἀμοιβαίας ἐξολόθρευσης.

Ο ἔμφυλιος πόλεμος κράτησε δεκατρία ὀλόκλη-ρα χρόνια. Ἡ ἀνθρώπινη δι-χόνοια ἐρήμωσε καὶ πηλί-γωσε τὴ χώρα. Πόλεις, χωριά, νοσοκομεῖα, σπι-τια, δρόμοι καταστράφηκαν. 300.000 ἄνθρωποι ἔχασαν τὴ ζωὴ τους. 600.000 ἄνθρωποι ἀναγκάστηκαν νά ἐγκαταλεί-ψουν τίς ἐστίες τους. Οἰκογέ-νιες διαλύθηκαν. Γυναῖκες ἔχασαν τοὺς ἄνδρες τους καὶ τὰ παιδιά τους. Παιδιά ἔμειναν μόνα, ἀπροστάτευτα, ὀρφανά.

Μετά τὴ φρίκη τοῦ πολέμου, θύτες καὶ θύματα τοῦ ἔμφυλίου παραλογισμοῦ προσπαθοῦν νά ξε-χάσουν τὸ ματωβασμένο παρελθόν καὶ νά ἀνοικοδομήσουν τὴ χώρα. Κατὰ χιλιάδες οἱ πρόσφυγες ἐπιστρέ-φουν ἀπὸ τίς γειτονικὲς χώρες ἀνα-ζητώντας τοὺς δικούς τους καὶ τὰ χω-μάτινα σπίτια τους. Πολλοὶ δέν βρί-σκουν τίποτα.

Ἐάν ἡ ἐνότητα τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ ἀπώτερος στόχος τῆς Θείας Οἰκονομίας καί ἡ μαρτυρία τῆς ἐνό-
τητας αὐτῆς ὁ αὐθεντικός τρόπος ἄσκησης τῆς χρι-
στιανικῆς ἱεραποστολῆς, τότε κάθε πιστός ὀρθόδο-
ξος καταλαβαίνει πόσο ἀνάγκη εἶχε τὸ καθημαγμένο
ἔδαφος τοῦ Μπουρούντι νὰ δεχθεῖ τὸ περίσσειμα
τῆς εὐχαριστιακῆς ἐμπειρίας. Ὡστόσο ἡ ἰδέα πού πα-
ραμένει λόγος, μπορεῖ νὰ ἀλλιάξει μόνο λόγια. Μό-
νο οἱ ἰδέες πού γίνονται σάρκα, εἶναι ἱκανές νὰ ἀγγί-
ξουν καί νὰ μεταμορφώσουν τὸν ἄνθρωπο.

Μέ αὐτὸ τὸ γινώμονα τρία χρόνια πρὶν ξεκίνησε
μιὰ γνήσια κατὰ Θεοῦ ἀνθρωποποιητικὴ προσπάθεια
μέ τὴν ἴδρυση τῆς Ἐπισκοπῆς Ρουάντα καί Μπου-
ρούντι. Ἡ κυνικὴ καχυποψία τῶν καιρῶν μας ἀντιμε-
τώπισε ἀρχικὰ μέ ἐπιφύλαξη τὶς προοπτικὲς αὐτῆς
τῆς προσπάθειας. Ὡστόσο οἱ καρποὶ τῆς σύνθεσης
καί τῆς ἀναδημιουργίας τοῦ τί σημαίνει νὰ εἶναι κα-
νεὶς ἄνθρωπος σέ ἓνα δίκαιο, εἰρηνικὸ καί βιώσιμο
κόσμο, ἥδη ὠριμάζουν στό πνευματικὸ αὐτὸ γεώρ-
γιο τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ ἀγαπητικὴ ἐπαφή μέ τὸν συνάν-
θρωπο ὡς εἰκόνα Θεοῦ ἦταν τὸ μόνο “λίπασμα” πού
χρησίμευσε σέ αὐτὴ τὴν καλλιέργεια.

Αὐτῶν τῶν καρπῶν ἕξινα κοινωνὸς κατὰ τὴν
πρῶτη μου ἱεραποστολικὴ πορεία στό Μπουρούντι.
Εἰκόνας, συναισθήματα καί στιγμὲς δύσκολα ἀποτυ-
πώνονται στό χαρτί μέ τρόπο συμβατικὸ. Ὡστόσο
ἐκεῖνο τὸ φωτεινὸ πρωινὸ τῆς 23^{ης} Φεβρουαρίου
2013 ἔδωσα μιὰ ὑπόσχεση στὰ ἑκατοντάδες ὄρφανὰ
παιδιὰ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πού φιλοξενοῦνται
στὴ Στέγη Ἀγάπης τῆς Μπουραμάτα. Ἐδωσα τὴν
ὑπόσχεση νὰ μοιρασθῶ μέ ὅλο τὸν κόσμο μιὰ ἱστο-
ρία πίστεως καί καρτερίας σέ μιὰ ἐποχὴ πού τὴν ὀμορ-
φιά τῆς ἀλήθειας ἀγαπῶ τὸν πλῆσιον, ἄρα ὑπάρχω,
ἔχει ἀντικαταστήσει ἡ ὑπεραξία ἔχω, ἄρα ὑπάρχω.

Ἡ Στέγη αὐτὴ στήθηκε μέ τὴ βοήθεια μιᾶς παρέας
γιατρῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, πού ἀποφάσισαν νὰ κά-
νουν τὴν προσφορά πλήρη ἀπασχόληση καί σκοπὸ
τῆς ζωῆς τους, τῶν Γιατρῶν Καρδιάς. Ἡ Στέγη αὐτὴ
λειτουργεῖ μέ τὸ περίσσειμα ἢ τὸ ὑστέρημα ἀνθρώ-
πων πού πιστεύουν στὴν ἀνάγκη νὰ ἀκουσεῖ ὁ λό-
γος τοῦ Εὐαγγελίου σὶς Ἰαποκαλίβες, στοὺς χορ-
ταρένιους καί ἀχυρένιους ναοὺς τῆς Ἀφρικῆς.

Σέ αὐτὸ τὸ καταφύγιο βρίσκουν στοργὴν παιδιὰ
πού εἶδαν τοὺς γονεῖς τους νὰ βρίσκουν φριχτὸ θά-
νατο ἀπὸ χέρι ἀδελφικό. Παιδιὰ πού δὲν χαμογε-

λοῦσαν γιατί ὁ πόνος τῆς ἀπώλειας εἶχε ἀλυσοδέσει
τὸ χαμόγελο στὰ χεῖρή τους. Παιδιὰ τῶν ὁποίων ἡ
ζωὴ κρεμόταν ἀπὸ μιὰ κλωστή, γιατί περίμεναν νὰ
φᾶνε σκουπίδια, μεγάλωναν στοὺς δρόμους καί τὶς
λῆσπες, ἀπειλοῦνταν ἀπὸ ἀπλὲς ἀσθένειες.

Σέ αὐτὸ τὸ καταφύγιο τὰ ὄρφανὰ τοῦ ἐμφυλίου
κέρδισαν τὸ δικαίωμα νὰ συνεχίσουν νὰ παίρνουν
στὰ σοβαρὰ ὅ,τι οἱ ἐνήλικες δυσκολεύονται πλεόν νὰ
ἀποδεχθοῦν: τὰ ὄνειρα. Κέρδισαν τὸ δικαίωμα νὰ
συνεχίσουν νὰ πιστεύουν στὴν ἀνάσταση ὡς δυνατό-
τητα σέ ἓνα αὔριο ἀξιοπρεπές. Κέρδισαν τὸ δικαίωμα
νὰ δαμάσουν τὰ ἀγριεμένα κύματα τῆς ζωῆς, πού τό-
σο νωρὶς τοὺς ἔδειξε τὸ πλεόν ἀνάληπτο πρόσωπό
της, καί νὰ ἀναζητήσουν τὸν ἀπάνεμο λιμένα τῆς ἐπι-
βίωσης. Τελικὰ κέρδισαν τὸ δικαίωμα νὰ διασώσουν
τὴν παιδικότητα ὡς ὑπαρξὴ ἀνοικτὴ στό Θεοῦ.

Ὁ Χριστὸς εἶπε: “ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς
μέ καί μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιοῦτων ἐστὶν ἡ
βασιλεία τοῦ Θεοῦ” (Μρκ. 10,13-14). Αὐτὴ ἡ ἐντολὴ
γίνεται πράξη σέ αὐτὴ τὴ γωνιά τῆς ἀφρικανικῆς
ἡπείρου. Αὐτὴ ἡ ἐντολὴ μετατρέπεται σέ μιὰ ἀγκαλιὰ
γιά τὰ παιδιά πού σημαδεύτηκαν ἀπὸ τοὺς διχα-
σμούς τῶν μεγάλων. Ἐδῶ ἀνασυστήνεται τὸ θρυμ-
ματισμένον παιδικὸ κοσμοεἶδωλο, ἀναμορφώνεται ἡ
διαταραγμένη ἀπὸ τὸ φάσμα τοῦ θανάτου παιδικὴ
ταυτότητα, ἐπανέρχεται τὸ ἀρχικὸ κάλλος τῆς παι-
δικῆς ψυχῆς πρὸς ἐφαρμογὴ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου
“ὅς ἐάν μὴ δέξεται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παι-
δίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν” (Μρκ. 10,15-16).

Σέ μιὰ ἐποχὴ καθημερινῶν μετασχηματισμῶν πού
ἐπηρεάζουν ὅλες σχεδόν τὶς πτυχὲς τῆς ζωῆς μας,
ἀμφισβητεῖται ἡ δύναμη τῆς Ἐκκλησίας νὰ συμβάλῃ
στὴν οἰκοδόμηση ἐνός πολιτισμοῦ ἀλληλοσεβα-
σμοῦ καί ἀλληλεγγύης. Ἡ Στέγη Ἀγάπης τῆς Μπου-
ραμάτα μαρτυρεῖ περὶ τοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία στὴν ἐγκό-
σμια μαρτυρία καί δράση της προσλαμβάνει, μετα-
μορφώνει, καινοποιεῖ τὸν κόσμο. Διακονεῖ τὸν
ἄνθρωπο, ἀρθρώνει τὴ δική της πρόταση ζωῆς, τὴ
δική της ἱεράρχηση ζωῆς, στὴν κορυφὴ τῆς ὁποίας
βρίσκεται τὸ παιδί ὡς ὁ δυναμικὸς φορέας τῆς ἐπι-
δοφόρας προοπτικῆς γιὰ ἓναν κόσμον ἀληθεύοντα
ἐν ἀγάπῃ.

† Ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης
Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς
Θεόδωρος Β΄

ΓΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ

Μέ τη Χάρη του Θεού ἔφτασα στήν Κινσάσα ἄρχές Νοεμβρίου. Ἦλθα νά βοηθήσω λίγο τήν μεγάλη προσπάθεια ἡ ὁποία γίνεται στό πρῶτο Ὁρθόδοξο Πανεπιστήμιο τῆς Ἀφρικῆς μέ πέντε χρόνια σπουδῶν. Τό ταξίδι ἦταν πολὺ καλὸ. Μέ τίς τουρκικές ἀερογραμμές, μέσω Κωνσταντινουπόλεως, εὐκόηα, μέ μεγάλη περιποίηση κατάφεραν οἱ Τοῦρκοι νά σπάσουν καί τίς τιμές τῆς ἀγορᾶς. Γεμάτο τό ἀεροπλάνο, τοὺς ζήτησα λίγο. Βρέ παιδί μου σκέφτηκα, μπράβο στοὺς Τοῦρκους, ἀλλὰ καί ἐμεῖς τόσα χρόνια, δέν μποροῦσε νά σκεφθεῖ κανεῖς δικός μας νά βάλει πτήσεις πρὸς τίς μεγάλες πόλεις τῆς Ἀφρικῆς; Ἦπρεπε νά πᾶμε Βέλγιο ἢ Γαλλία, δηλαδή νά κάνουμε 6 ὥρες συνολικά πτήση παραπάνω γιά νά κατευθυνθοῦμε ἀπό ἐκεῖ πρὸς τήν Ἀφρικὴ ἐνῶ ἐμεῖς εἴμαστε δίπλα. Μόνο λόγῳ πληθυσμοῦ οἱ ἐπιβάτες στίς πτήσεις θά πρέπει νά ἦταν ἐξασφαλισμένοι καί τό εἰσιτήριο πιὸ φθινό λόγω τῆς σημαντικῆς μειώσεως τῶν ὠρῶν πτήσεως.

Διδασκαλία τοῦ μαθήματος Πληροφορικῆς

Τὴν ἐπομένη κατευθυνθήκαμε μέ τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κεντρώας Ἀφρικῆς κ. Νικηφόρο στή Σχολῆ. Στόν δρόμο τά συνηθισμένα. Κόσμος πολλός, πολλοὶ πραγματευτές πωλοῦσαν τό λιγοστό τους ἐμπόρευμα ὅπως λίγες τομάτες, λίγα ψωμάκια, νερό σέ σακκουλάκια, ἀλλοι φόρτιζαν κινητὰ τηλέφωνα καί ἐκεῖ πού κάθονταν, δίπλα ὑπῆρχαν σκουπίδια, λάσπη, μύγες. Πολλὰ καί τά μικρομάγαζα ἀλλὰ ὅλα ἀκόμη καί τά φαρμακεῖα ἔχουν μία ὀνομασία, ἡ ὁποία τίς περισσότερες φορές ἔχει χριστιανικό περιεχόμενο, ὅπως Βηθεσδά καί Μεταμόρφωση.

Στό Πανεπιστήμιο ὁ Σεβασμιώτατος, σάν Πρύτανης τῆς Σχολῆς, μᾶς κατηύθυνε σέ σχέση μέ τό ἔργο μας. Θά ἀναλάβετε, μοῦ εἶπε, τίς ἀποθῆκες, τά θέματα υγείας καί τὴν τάξη τῆς Σχολῆς. Τό ἴδιο ἔδωσε ἐντολές σέ ὅλους μας, στόν Γραμματέα καί τοὺς

ἄλλους καθηγητές. Ἴδιαίτερα τόνισε νά μήν καθυστεροῦμε, νά μή χάνουμε χρόνο ἀλλήλ καί νά εἴμαστε καλῶς προετοιμασμένοι ὅταν μπαίνομε στήν τάξη. Γιά πρώτη φορά μᾶς μίλησε καί γιά δημιουργία μεταπτυχιακῶν σπουδῶν.

Σάν βοηθοί καθηγητές συμμετεῖχαν καί οἱ πρῶτοι ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς. Εἶχαν ἔλθει καί δύο Ἱερεῖς ἀπό πολύ μακριά, ἀπό τήν Ὀβίρα. Στή συνάντηση μέ τούς Ἱερεῖς ἔλαβα μέρος καί ἐγώ γιά νά βοηθήσω στή μετάφραση. Τούς συνεβούλησε σέ ἀρκετά θέματα. Αὐτό τό ὁποῖο θυμᾶμαι εἶναι ὅτι τούς προέτρεψε νά συμπεριφέρονται πάντα μέ φόβο Θεοῦ καί νά εἶναι ταπεινοί. Τόν Σεβασμιώτατο δέν τόν εἶδα πολύ σέ αὐτή μου τήν ἐπίσκεψη μιά καί τήν ἐπομένη θά ἔφευγε γιά τήν Κύπρο προσκεκλημένος ἀπό τόν Πα-

*Τό στούντιο τοῦ σταθμοῦ «Ἡ φωνή τῆς Ὁρθοδοξίας»
πού ἐκπέμπει ἀπό τίς ἐγκαταστάσεις τῆς Σχολῆς*

νιερώτατο Μητροπολίτη Λεμεσοῦ κ. Ἀθανάσιο. Μετά εἶχε σύνοδο στήν Ἀλεξάνδρεια, καί ἀφοῦ περνοῦσε λίγο ἀπό τήν Ἑλλάδα, γιά νά κανονίσει νέα κοντέινερ καί ἄλλες ἐκκρεμότητες, θά ἐπέστρεφε στήν Κινσάσα.

Στήν τράπεζα παρατήρησα ὀρισμένους ἀπό τούς περυσινούς ἀποφοίτους οἱ ὁποῖοι ἔτρωγαν πλέον στό τραπέζι τῶν καθηγητῶν. Κάποιος ἀπό αὐτούς ἀνέφερε μάλιστα ὅτι συναντήθηκε μέ ἕναν θεολόγο ὁ ὁποῖος εἶχε τελειώσει τή Θεολογική Σχολή τῆς Ἀθήνας καί μέ χαρά κατάλαβε ὅτι μᾶλλον γινώριζε πολλὰ περισσότερα ἀπό ἐκείνον!!!

Κτήτωρ τῆς Σχολῆς αὐτῆς εἶναι ὁ πρῶν Κεντρῶας καί νῦν Πενταπόλεως Σεβασμιώτατος κ. Ἰγνάτιος. Πρῖν ἀπό μερικές ἡμέρες πέρασε ἀπό τή Σχολή γιά

λίγο. Οἱ φοιτητές τόν ὑπεδέχθησαν μέ πολύ σεβασμό καί τιμή. Τά κουράγια του καλῶς κρατοῦν. Μᾶς δίδει τό καλῶς παράδειγμα τοῦ ἀγωνιστοῦ, ἕως νά παραδώσουμε τήν ψυχή μας στόν Κύριο. Ἐνθυμοῦμαι πού ἀνέβαινε ἄφοβα, παρότι τρέμανε πολλῆς φορές τά πόδια του, ἐπάνω στό καμπαναριό τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου ὅταν οικοδομεῖτο. Μέ κάλεσε μιά ἡμέρα νά ἀνέβω καί ἐγώ. Νιτράπηκα, προσπάθησα νά μαζέψω τούς φόβους μου καί μέ ὑψηλοῦς καρδιακοῦς παλμούς ἐξ ἀγωνίας ἀνέβηκα. Ἡ ἀληθινή νοοτροπία Μητροπολιτῶν ἀπό αὐτήν πού κατά κανόνα γνωρίζουμε στόν τόπο μας.

Τότε ὁ Σεβασμιώτατος Νικηφόρος ἦταν διευθυντής σπουδῶν τῆς Σχολῆς. Μέ σύμφωνο τόν Σεβασμιώτατο Ἰγνάτιο ἤθελαν μιά Σχολή κατά τά πρότυπα τῆς Χάλκης. Ἐφτιαξε λοιπόν τό πρόγραμμα σπουδῶν, κάλεσε ἀρκετούς καθηγητές ἀπό τήν Ἑλλάδα, ἔδωσε ἰδιαίτερη ἔμφαση στή λειτουργική ζωή καί ἔφτασε πέρυσι, μετά ἀπό πέντε χρόνια, νά δεῖ τούς πρῶτους ἀποφοίτους, ἕνδεκα τόν ἀριθμό. Δέν τοῦς ἔνοιαξε ὁ ἀριθμός ἀλλά ἡ ποιότητα. Τά παιδιά αὐτά ἔχουν κάνει δύο πτυχιακές ἐργασίες καί τόση πρακτική ἐξάσκηση πού ἄνετα στέκουν ὡς ἐμπειροκαθηγητές. Καί πράγματι, ἐάν κανεῖς κάνει τίς συγκρίσεις, πῶς μπορεῖ κανεῖς νά κάνει μάθημα σέ 200 καί 300 φοιτητές; Ποῦ εἶναι ἡ παρακολούθηση τοῦ φοιτητῆ, ποῦ ἡ ἀναγκαία προσωπική σχέση μαζί του; Τί κάνουμε στήν Ἑλλάδα;

Οἱ ἀπόφοιτοι αὐτοί, πού τούς περισσότερους τούς ἔζησα ἀπό κοντά ἀπό τό δεύτερο ἔτος σπουδῶν τους, ἦταν ἀπό τίς περιοχές τῆς Κατάγκας καί Κανάγκας. Στά πρῶτα ἔτη πάλευαν μέ τίς συνήθειες, τίς προκαταλήψεις τοῦ παρελθόντος. Τά μίσση τῶν φυλῶν, τή φτώχεια, τίς προλήψεις, τή μαγεία. Ἡ Ὁρθοδοξία τοῦς ἔκανε ὅλα αὐτά νά τά ξεπεράσουν καί σήμερα νά συνδέονται μέ εἰλικρινή φιλία ὅλοι τους καί νά μήν θεωροῦν ἴσως πιά τήν κουκουβάγια ὡς τό κακό πουλί πού φέρνει τήν γρουσουζιά καί πρέπει ὅπωςδήποτε νά θανατωθεῖ οὔτε ὅτι κάποιο μέλος μιᾶς φυλῆς μπορεῖ νά δηλητηριάσει μέλος ἄλλης φυλῆς ἀλλά εἶναι ἀδελφία ἐν Χριστῷ.

Ἡ Σχολή σήμερα ἔχει φοιτητές ἀπό ὅλα σχεδόν τά μέρη τοῦ Κογκό, ἀπό τόν Ἰσημερινό μέχρι τό Κούγκου, τό Ἰζήρο καί τό Κισανγκάνι, στά ὁποῖα πλέον ἀνατέλλει ἡ ἐλπίδα ὅτι κάποιο ἱερεῦς ἢ ἔστω κάποι-

ος κατηχητής, ο οποίος θα γνωρίζει να τους μιλήσει για την Ὁρθοδοξία, θά τους δώσει να καταλάβουν ποιά είναι η Ἀλήθεια.

Καθημερινῶς τελεῖται ὁ Ὅρθρος, τίς Κυριακές καί μεγάλης ἐορτές θεία Λειτουργία, ἐνῶ καθημερινῶς ψάλλονται ἐσπερινός, ἀπόδειπνο καί ὀρισμένες ἡμέρες Παράκληση στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Μετά γίνονται τὰ μαθήματα. Στήν τράπεζα ἀναγινώσκει τὸ συναξάρι τῆς ἡμέρας ἐνῶ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πρωινοῦ κάποιος φοιτητής ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἔτη, ὡς διδάσκων, ἀναλύνει τὸ Εὐαγγέλιο.

Τὰ παιδιά αὐτά, ὅταν ἔρχονται στὴ Σχολή, ἀναλῶντως μὲ τὴν καταγωγή τους, ἔχουν γνωσιακές διαφορές. Αὐτά πού ἔρχονται ἀπὸ τόπους ὅπου ὑπάρχει ὀργανωμένη Ἀποστολή, ὅπως τὴν Κανάγκα καί Κατάγκα, τὰ πράγματα εἶναι καλὰ, ἀπὸ τίς ἄλλες περιοχές ὅμως γίνονται δύσκολα. Σιγά σιγά ὅμως τὰ καταφέρνουν. Ἐδῶ χρειάζεται πολὺ κόπο καί ὑπομονή ἐκ μέρους τῶν Ἀποστόλων καί τῶν καθηγητῶν.

Ἐφέτος εὐρέθη καί βοηθὰ στήν κατήχηση φοιτητῶν καί λαϊκῶν τῆς περιοχῆς ὁ πρῶν πρόεδρος τῆς Ἱεραποστολικῆς Ἀδελφότητος Θεσσαλονίκης κ. Β. Πράντζος, τοῦ ὁποῦ ἡ σχέση μὲ τὴν Ἀφρικὴ ξεπερνᾷ τὴν εἰκοσαετία καί ὁ ὁποῖος μὲ τὸν ἀγῶνα του συμβάλλει στὴ διδασκαλία καί ἐπίλυση τῶν ἀνακυπτόντων προβλημάτων τῆς Σχολῆς. Ὁ ἄλλος σημαντικὸς βοηθός τοῦ Σεβασμιωτάτου εἶναι ἐδῶ καί καιρὸ ὁ κ. Δ. Βαμβακάς, πρῶν ἀναπληρωτῆς διοικητῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ὡς πρὸς τίς περιοχές τῆς Κατάγκας καί Κανάγκας τὰ ἀποστολικά μηνύματα τῶν Πατέρων Χρυσοστόμου, Χαρίτωνος καί Κοσμά ἄνοιξαν λεωφόρους. Στὰ μέρη ὅπου ἐκοπίασαν, χιλιάδες ὀρθοδόξων ὑπάρχουν πλῆον. Ὁ ἀγῶνας καί ἡ θυσία τους ἔπιασαν τόπο, δὲν πῆγε χαμένο τίποτε...

Στὴν Ἐκκλησία τὸ τυπικὸ τὸ ὁποῖο ἀκολουθεῖται εἶναι ἀξιόμιμτο. Πόσοι ἱερεῖς βγαίνουν στήν Ἑλλάδα ἐμπρὸς στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ νὰ διαβάσουν τίς προβλεπόμενες εὐχές κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ἐξάψαλι-

μου; Ἐδῶ ὁ τελειόφοιτος τῆς Σχολῆς ἱερεὺς τελειώνει τὴν ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν σχεδὸν ταυτοχρόνως μὲ τὸ τελείωμα τοῦ Ἐξάψαλιμου!

Τὰ καθημερινὰ δὲν λείπουν ἀφοῦ ὑπάρχει ἡ κοινὴ ζωὴ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους φοιτητές δὲν ἔχουν ξεπεράσει πλήρως τὰ δεδομένα τῶν φυλῶν τους καί μπορεῖ νὰ ὑπάρξουν μικροθέματα. Κάπου κάποιος ἀρρωσταίνει ἀπὸ τίς τροπικὲς ὀνομαζόμενες νόσους, οἱ ὁποῖες εἶναι πολὺ διαδεδομένες, παρόλα τὰ ἀντισώματα πού μπορεῖ νὰ ἔχουν, καί ἡ ἀνησυχία στοὺς ὑψηλοὺς πυρετοὺς εἶναι μεγάλη. Εὐτυχῶς ὁ Θεὸς δὲν ἀφήνει.

Ἡ Ἀφρικὴ βαδίζει τοὺς ρυθμούς της, τὰ βήματά της. Παρόλη τὴν φτώχεια τους οἱ ἄνθρωποι εἶναι πιὸ χαρούμενοι. Δὲν γνωρίζουν τί θὰ πεῖ κατάθλιψη, μὲ ἀπλότητα ψάχνουν νὰ βροῦν τὸν Θεό, τὴν Ἀλήθεια. Ἐμεῖς ἄραγε τὴν ψάχνουμε;

Τουλάχιστον ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα ὅτι ἐὰν ἐμεῖς χάσουμε τὴν Παράδοσή μας, μπορεῖ νὰ ἔλθουν οἱ Ἀφρικανοὶ νὰ μᾶς τὴν ὑπενθυμίσουν, νὰ μᾶς δείξουν τὸ τυπικὸ καί τὴ Θεολογία πού ἐμεῖς τοὺς διδάξαμε.

Ὅπως τότε νὰ προσπαθήσουν οἱ Θεολογικὲς μας Σχολὲς νὰ λειτουργήσουν μὲ τὸ πρότυπο τῆς Χάλης.

Ἡ προσπάθεια αὐτή, δηλαδή ἡ ἀπόκτηση μορφωμένων στελεχῶν οἱ ὁποῖοι νὰ γνωρίζουν τί σημαίνει Ὁρθοδοξία, ἀλλὰ καί εὐρύτερα ἡ Ἀποστολή μας σὲ ὅλα τὰ ἔθνη, πρέπει νὰ ἐνισχυθεῖ. Δὲν πρέπει νὰ ἀφήσουμε μία δῆθεν «κρίση» νὰ μᾶς κάνει ἐσωστρεφεῖς καί φοβισμένους, ἀλλὰ νὰ ἀνοιχθοῦμε στὸν καθαρό καί ὑγιή ἀέρα τῆς Ὁρθοδοξίας, δηλαδή στὸ «μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη». Ὁ κόσμος ἐδῶ αὐτὸ περιμένει ἀπὸ ἐμᾶς καί ἔχουμε χρέος νὰ τὸ κάνουμε. Ἡ μεγάλη ἔλλειψη δὲν εἶναι τὰ εὐρῶ ἀλλὰ τὰ ταπεινά καί ὑπάκουα στὸν Μητροπολίτη τῆς περιοχῆς στελέχη, τὰ ὁποῖα διψοῦν γιὰ τὴ διάδοση τῆς Ἀλήθειας. Λίγος κόπος χρειάζεται, ἄς μὴν ἀπογοτεῦσουμε τοὺς ἀδελφούς μας Ἀφρικανούς, οἱ ὁποῖοι περιμένουν ἀπὸ ἐμᾶς.

Ὁ βυζαντινὸς χορὸς τῶν φοιτητῶν τῆς Σχολῆς

Ἔνας ταξιδιώτης

Πάντα τὰ ἔθνη

Μέ εὐγνώμονη καρδιά...

Διακριθείς γιά τή βαθιά πίστη του στό Θεό καί τήν ἀγάπη του πρός τόν ἄνθρωπο, ὠριμος πνευματικά καί πλήρης ἔργων ἀγαθῶν, ἔφυγε γιά τή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ὁ ἔγκριτος νομικός Παναγιώτης Δρίβας. Ὁ ἄνθρωπος πού συνειδητά καί ἐλεύτερα ἀκολούθησε στή ζωή του τόν ἀλάνθαστο ὁδοδείκτη τοῦ Εὐαγγελίου, κάνοντας καθημερινή πράξη τήν προτροπή τοῦ Ἀποστόλου: «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη» (Γαλ. 5, 6).

Ἰδιαίτερα εὐφυής μέ πολυδιάστατη ὀπτική καί ἄποψη, ὁ ἀείμνηστος εἶχε ἐπιλέξει γιά τόν ἑαυτό του ἕναν λιτό, ἀξιοπρεπή, αὐθόρμητο καί αὐθεντικό τρόπο σκέψης καί ἔκφρασης, μέ κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα τήν χριστιανική ταπεινοφροσύνη καί ἀπλότητα. Μέ βιωματική ἀντίληψη τῆς πίστεως, μέ φρόνημα καί ἦθος ἀπόλυτα ἐκκλησιαστικό, ἀγκάλιαζε ἀθόρυβα καί διακριτικά κάθε φιланθρωπικό ἔργο καί δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἔχοντας τήν ἐσωτερική πεποίθηση ὅτι: «πάντα τά ἔργα τοῦ ταπεινοῦ φανερά παρά τῷ Θεῷ» (Παρμ. 16,1).

Μεταξύ τῶν πολλῶν ἀρετῶν πού τόν κοσμοῦσαν ὡς καλόψυχο, ἔντιμο, φιλάδελφο καί ἐλεήμονα ἄνθρωπο, ἦταν καί ὁ ἱεραποστολικός ζήλος, τό ἐνδιαφέρον του γιά τό ἄνοιγμα τῆς Ὁρθοδοξίας στόν κόσμο. Συνέβαλλε ἠθικά καί οἰκονομικά στό ἔργο τῆς διάδοσης τοῦ Εὐαγγελίου στήν οἰκουμένη, προσφέροντας πάντοτε ἀπλόχερα καί ἀγαπητικά ἀπό τό περίσσευμα τῆς

πλοῦσιας, ἁδοῆς καί ἀγνῆς καρδιάς του.

Μέ τήν ὀλόθυμη συγκατάθεση καί πολύτιμη συμπαράσταση τῆς καλῆς καί ἀφοσιωμένης συζύγου του κυρίας Γεωργίας Δρίβα, ἀνέλαβε ἐξ ὀλοκλήρου τά ἔξοδα τῆς ἀνέγερσης καί τοῦ εὐπρεπισμοῦ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἰω. Χρυσοστόμου στό Κοτονοῦ τῆς Νιγηρίας, γιά νά θυμίζει σέ

ὄλους, ὅπως εὐστοχα ἐπισήμανε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νιγηρίας κ. Ἀλέξανδρος κατά τήν ἡμέρα τῶν ἐγκαινίων: «ὅτι κάποιος ἀπό κάπου μακριά, ὄχι ἀπό χρέος κινούμενος, ἀλλά ἀπό ἀγάπη, ἔστησε αὐτό τό Θυσιαστήριο, γιά νά συνεχίζου ἕως τίς ἔσχατες μέρες οἱ ἀδελφοί αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας νά βιώνουν "ἐδῶ καί τώρα" τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ».

Τόν ἀποχαιρετοῦμε προσευχητικά καί μέ εὐγνώμονη καρδιά, μέ τήν ἐλπίδα τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καί τῆς μελλοντικῆς συνάντησής μας στήν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία: «οὐ χρεῖαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδέ τῆς σελήνης ἵνα φαίνωσιν αὐτή· ἡ γάρ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καί ὁ λύχνος αὐτῆς τό ἄρνιον» (Ἀποκ. 21, 23-24), ἀλλά καί μέ ἀκλόνητη τήν ἐμπιστοσύνη μας στό ἴλογο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «ὅτι θάνατος τοῖς ὀρθῶς βεβιωκόσι, μετάστασις ἐστίν ἐπί τά βελτίω καί ἀποδημία πρός τά ἀμείνω καί δρόμος πρός στεφάνους». Τό εὐλογημένο καί ἀξιόμιμτο παράδειγμά του θά μᾶς ἐμπνέει ὄλους «νῦν καί ἀεί».

Εὐάγγελος Ν. Μαρινόπουλος

Κάθε ποιμαντική μέριμνα καί φιλανθρωπική δραστηριότητα πού ἀναπτύσσεται στίς χώρες τῆς ἱεραποστολῆς στηρίζεται κυρίως στήν καρδιακή, αὐθόρμητη καί πηγαία ἔκφραση τῆς ἀγάπης τῶν ὁμόδοξων ἀδελφῶν μας ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Οἱ προσφορές ὄλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν φιλήτομα καί ἀθόρυβα τό ὑστέρημά τους προκειμένου νά στηρίξουν τό πολὺπλευρο ἔργο τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἔθνῶν, μᾶς ἐπιτρέπουν νά βρισκόμαστε δίπλα στοὺς πτωχοὺς καί ἐνδεεῖς πιστοὺς μας καί νά ἀνακουφίζουμε τὸν καθημερινό τους πόνο. Ἔτσι μποροῦμε κι ἐμεῖς, πού ταπεινά διακονοῦμε τό ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, νά μεταφέρουμε στοὺς ντόπιους πιστοὺς τὴν χαρὰ καί τὴν βεβαιότητα ὅτι δέν εἶναι μόνοι τους, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ βρίσκεται κοντά τους διακονώντας τίς πνευματικές καί τίς ὑλικές τους ἀνάγκες.

Εἶναι γνωστό ὅτι στήν Ἀφρική ὁ τομέας τῆς παροχῆς ὑπηρεσιῶν στήν ὑγεία ἔχει πολλῆς ἰδιαιτερότητας καί δυσκολίες. Ἔτσι, λοιπόν, μία ἀπὸ τίς πρώτες σκέψεις μας ἦταν ἡ δημιουργία κάποιου κέντρου προσφορᾶς ἱατροφαρμακευτικῆς μέριμνας καί περίθαλψης. Ἦδη λειτουργεῖ ἓνα καλὰ ἐξοπλισμένο νοσοκομεῖο – κέντρο ὑγείας στὰ περὶχωρα τῆς πόλης Bukoba, τό ὁποῖο προσφέρει τίς πολὺτιμες ὑπηρεσίες του σέ ἑκατοντάδες ἀνθρώπους τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς ἐπαρχίας Kagera, πού παλαιότερα στεροῦνταν αὐτῆς τῆς φροντίδας. Περιοδικὰ δεχόμαστε ἐπισκέψεις ὀρισμένων γιατρῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καί τὴν Ἀμερική, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται μὲ πολλὴ ζήλο καί ἐργάζονται ἐθεληντικὰ κοντά μας. Αὐτές οἱ μικρὲς ὁμάδες τῶν γιατρῶν πού μᾶς ἐπισκέπτονται, κάθε φορὰ πηγαίνουν σέ κάποια ἄλλη περιοχή τῆς Μπ-

τροπόλεώς μας. Ἡ παρουσία τους ἐδῶ εἶναι ἀφορμὴ χαρᾶς καί αἰσιοδοξίας, πού ἐνσταλάζει παρηγοριά, ἐλπίδα καί πραγματικὴ ἀνακούφιση στοὺς πολυβασανισμένους συνανθρώπους μας.

Ἔνας ἄλλος εὐαίσθητος τομέας πού ἀπασχολεῖ ἰδιαίτερα τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἐκπαίδευση τῆς νεολαίας. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι μόνο μὲ τὴν προσφορὰ παιδείας, μποροῦμε νά ἀναμορφώσουμε τὴν κουλτούρα καί γενικά νά ἀλλιάξουμε τὴν ζωὴ τῶν παιδιῶν μας. Οἱ ἰκανότητες τῶν νέων μας εἶναι ὄντως πολλῆς καί ἡ ὀρεξὴ τους γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς γνώσης μεγάλη, ὅμως οἱ δυνατότητες τῆς ἐκπαίδευσης καί γενικά τό βιοτικὸ τους ἐπίπεδο δέν ἀφήνουν πολλὰ περιθώρια γιὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξη καί πρόοδό τους. Ὁ ἀγῶνας καί ὁ προβληματισμὸς μας ἐπάνω στό συγκεκριμένο θέμα εἶναι ἀδιάκοπος.

Μὲ τὴν ἠθικὴ στήριξη καί τὴν γενναία οικονομικὴ συνδρομὴ κάποιων ἀδελφῶν μας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν εὐθύνη τῆς Μητροπόλεώς μας δύο γυμνάσια. Στοὺς μαθητὲς τῶν σχολείων τῆς Ἐκκλησίας προσφέρεται ἡ δυνατότητα φιλοξενίας στίς ἐγκαταστάσεις τῶν οἰκοτροφείων μας, τῶν ὁποίων οἱ ὑποδομὲς θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι ἱκανοποιητικές. Τὰ παιδιά, ὅπως εἶναι φυσικό, ἐκτός ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ ὠρολογίου προγράμματος, ἔχουν τὴν εὐκαιρία νά γευθοῦν τό χριστιανικὸ καί ἐκκλησιαστικὸ ἥθος, διδασκόμενοι συστηματικὰ τίς ἀλήθειες τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως καί παράδοσης. Οἱ νέοι καί οἱ νέες τῆς Μητροπόλεώς μας, ἀσφαλῶς, δέν ἔπαψαν ποτέ νά ἀναγνωρίζουν τὴν εὐεργεσία τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, πού μὲ πολλὴ στοργὴ στήριξαν καί ἐνίσχυσαν μὲ κάθε τρόπο καί μέσο ἀπὸ τό περίσσειμα τῆς ἀγάπης τους τίς ἀνώτερες καί ἀνώτατες σπουδὲς τους. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ παιδιά εἶναι σήμερα ἐπιστήμονες

ΚΑΡΠΟΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗ ΜΟΥΑΝΖΑ

καί μέ αισθήματα βαθιάς εὐγνωμοσύνης καί ἀναγνώ-
ρισης ἀνταποδίδουν τήν εὐεργεσία, προσφέροντας
τούς πλούσιους καρπούς τῶν σπουδῶν τους στό
ἐκκλησιαστικό ἔργο πού προσφέρει ἡ ἱεραποστολή.

Εἶναι ἀναντίρρητη ἀλήθεια ὅτι δυσκολίες πού ἀντι-
μετωπίζουμε στήν ἀνάπτυξη τῆς προσπάθειάς μας
εἶναι πολλῆς, οὐσιαστικές καί διαφορετικές ὡς πρός τά
χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. Τά προβλήματα δέν
λείπουν ἀπό κάθε μας βῆμα, ὅμως τό ἔργο πρέπει νά
συνεχιστεῖ. Αὐτό μᾶς ζητᾷ ὁ Κύριος. Οἱ εὐχές, τό
ἐνδιαφέρον καί ἡ στήριξη τῶν ὁμόδοξων ἀδελφῶν
μας ἀπό κάθε γωνιά τοῦ κόσμου, μᾶς δίνει τό κουρά-
γιο καί τή δύναμη νά συνεχίσουμε τόν καλόν μας ἀγῶ-
να. Χιλιάδες ἀθῶες ψυχές ἄκουσαν τό μήνυμα τοῦ
Εὐαγγελίου καί βρῆκαν τή σωτηρία κοντά στό Χριστό.
Σέ ὄλους αὐτούς, ἀπό χριστιανικό καθῆκον καί ἱερή
ὕποχρέωση, ἀπλώσαμε ταπεινά τό χέρι μας καί ἀνα-
κουφίσαμε τόν ἀνθρώπινο πόνο τους ἐφαρμόζοντας
τό ἀξιόμιμτο καί Χριστοπαράδοτο παράδειγμα τοῦ
καλοῦ Σαμαρείτη. Εὐελπιστοῦμε ὅτι μέ τή χάρη τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος, τίς θερμές καί ὀλόψυχες προσευχές
ὄλων τῶν συνκυρνηαίων τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου,
ἡ Ὁρθόδοξη πίστη θά ριζώνει καί θά καρπίζει ὄλο καί
περισσότερο στή γόνιμη καί δεκτική Ἀφρικανική γῆ.
Ἀμήν!

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Μουάνζας

*Ἵποδοχή τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Μουάνζας κ. Ἱερωνύμου
κατά τήν ἐπίσκεψή του σέ περιφερειακή ἐνορία*

*Ὁμαδικές βαπτίσεις νεοφώτιστων πιστῶν
ἀπό τόν Ἐπίσκοπό τους*

*Ὁ Ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Παύλου στή
Kobunshwi τῆς Μητροπόλεως Μουάνζας*

Οικονομική συμβολή του Γραφείου Έξωτερικῆς Ίεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κατά τό α΄ τρίμηνο τοῦ 2013

Ἀπό τό Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ίεραποστολῆς ἐστάλησαν στίς
Ἱεραποστολικές χώρες, τά κάτωθι:

Κένυα:

• Μισθοί 143 ἰθαγενῶν κληρικῶν	12.870
• Συντάξεις 18 κληρῶν κληρικῶν	810
	13.680 €

Μουάνζα:

• Μισθοί 43 ἰθαγενῶν κληρικῶν	3.870
• Ἐπιδόματα ἱεραποστολικῶς ἐργαζομένων	200
• Γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἐκ δωρεῶν	3.000
	7.070 €

Οὐγκάντα:

• Μισθοί 48 ἰθαγενῶν κληρικῶν	4.320
• Συντάξεις 9 κληρῶν κληρικῶν	405
• Γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἐκ δωρεῶν	7.260
	11.985 €

Κογκό:

• Μισθοί 34 ἰθαγενῶν κληρικῶν	3.150
• Γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἐκ δωρεῶν	550
	3.700 €

Μπουρούντι:

• Μισθοί 4 ἰθαγενῶν κληρικῶν	360
• Γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἐκ δωρεῶν	1.190
	1.550 €

Μπραζαβίλ:

• Μισθοί 9 ἰθαγενῶν κληρικῶν	810
• Ἐπίδομα ἱεραποστολικῶς ἐργαζομένου	200
	1.010 €

Καμερούν:

• Μισθοί 16 ἰθαγενῶν κληρικῶν	1.440
• Συντάξεις 4 κληρῶν κληρικῶν	180
• Γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἐκ δωρεῶν	300
• Ἐπίδομα ἱεραποστολικῶς ἐργαζομένου	200
	2.300 €

Τσάντ:

• Μισθοί 2 ἰθαγενῶν κληρικῶν	180 €
------------------------------	--------------

Γκάνα:

• Μισθοί 22 ἰθαγενῶν κληρικῶν	1.980
• Συντάξεις 7 κληρῶν κληρικῶν	315
	2.295 €

Ἄκτῆ Ἐλεφαντοστοῦ:

• Μισθός 1 ἰθαγενοῦς κληρικοῦ	90 €
-------------------------------	-------------

Σιέρα Λεόνε:

• Μισθοί 3 ἰθαγενῶν κληρικῶν	270
• Γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἐκ δωρεῶν	210
	480 €

Νιγηρία:

• Μισθοί 23 ἰθαγενῶν κληρικῶν	2.070
• Συντάξεις 5 κληρῶν κληρικῶν	225
• Γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἐκ δωρεῶν	60
	2.355 €

Μπενίν:

• Μισθοί 5 ιθαγενών κληρικών	450
• Συντάξεις 2 κληρικών	90
	<hr/> 540 €

Μαδαγασκάρη:

• Μισθοί 25 ιθαγενών κληρικών	2.250
• Σύνταξη 1 κληρικού	45
• Επίδομα ιεραπ. εργαζομένου	200
• Γιά τό ιεραπ. έργο εκ δωρεών	1.551,60
	<hr/> 4.046,60 €

Ζάμπια:

• Μισθοί 2 ιθαγενών κληρικών	180 €
------------------------------	-------

Μαλάουι:

• Μισθοί 5 ιθαγενών κληρικών	450 €
------------------------------	-------

Κολουέζι:

• Μισθοί 60 ιθαγενών κληρικών	5.490
• Συντάξεις 3 κληρικών	135
• Επίδοματα ιεραπ. εργαζομένων	200
	<hr/> 5.825 €

Ζιμπάμπουε:

• Μισθοί 7 ιθαγενών κληρικών	630
• Γιά τό ιεραποστολικό έργο εκ δωρεών	100
	<hr/> 730 €

Ντάρ Έσ Σαλαάμ

• Μισθοί 17 ιθαγενών κληρικών	1.530 €
-------------------------------	---------

Κορέα:

• Μισθοί 8 ιθαγενών κληρικών	720
• Επίδομα ιεραποστολικώς εργαζομένου	200
• Γιά τό ιεραποστολικό έργο εκ δωρεών	400
	<hr/> 1.320 €

Ίνδία:

• Μισθοί 11 ιθαγενών κληρικών	990
• Επίδομα ιεραπ. εργαζομένου	200
• Γιά τό ιεραποστολικό έργο εκ δωρεών	423.13
	<hr/> 1.613,13 €

Ίνδονησία:

• Μισθοί 9 ιθαγενών κληρικών	810
• Γιά τό ιεραποστολικό έργο εκ δωρεών	300
	<hr/> 1.110 €

Φιλιππίνες:

• Μισθοί 8 ιθαγενών κληρικών	720 €
------------------------------	-------

Ταϊβάν:

• Γιά τό ιεραποστολικό έργο εκ δωρεών	100 €
---------------------------------------	-------

Ίερατική οίκογένεια στό Βόρειο Καμερούν

Ἑρώτηση:

Μπορεί σέ μία ιεραποστολική χώρα νά διορισθεῖ ἕνας κληρικός σέ δύο - τρεῖς ναούς λόγῳ ἐλλείψεως ἱερέων ἢ γιά ἄλλους λόγους;

Ἀπάντηση:

Γιά τό ζήτημα αὐτό ἔχουμε δύο πολύ σχετικούς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἕνας, ὁ 1' (10ος) καν. τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου, ὀρίζει γενικότερα: «Μή ἐξεῖναι Κληρικόν ἐν δύο πόλεων κατά ταυτὸν καταλέγεσθαι ἐκκλησίαις, ἐν ἧ τε τὴν ἀρχὴν ἐχειροτονήθη, καὶ ἐν ἧ προσέφυγεν, ὡς μείζονι δῆθεν, διά δόξης κενῆς ἐπιθυμίαν». Καὶ συνεχίζει ὑποδεικνύοντας καὶ τὴν λήψη ὀρισμένων μέτρων.

Ὁ δεύτερος κανόνας, ὁ 1' τῆς Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου, εἰδικότερα καὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μεταξύ ἄλλων διαλαμβάνει: «Κληρικός ἀπὸ τοῦ παρόντος μὴ καταταττέσθω ἐν δυσὶν Ἐκκλησίαις· ἐμπορίας γάρ καὶ αἰσχροκέρδειας τοῦτο ἴδιον, καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνθεσίας... Ἐκαστος οὖν, κατά τὴν Ἀποστολικὴν φωνήν, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ ὀφείλει μένειν, καὶ προσεδρεύειν ἐν μιᾷ Ἐκκλησίᾳ. Τὰ γάρ δι' αἰσχροκέρδειαν γινόμενα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀλλότρια τοῦ Θεοῦ καθεστήκασι... Καὶ

ταῦτα μὲν ἐν ταύτῃ τῇ Θεοφυλάκτῳ πόλει. Ἐν δέ τοῖς ἔξω χωρίοις, διά τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀνθρώπων, παραχωρείσθω».

Παραθέσαμε μόνο ὀρισμένα ἀπαραίτητα τμήματα τοῦ δευτέρου κανόνα, γιά νά μὴ δυσκολέψουμε τὸν ἀναγνώστη, ἔνεκα τῆς ἀρχαιοπρεποῦς

γλώσσας του. Ἄλλὰ θά παραθέσουμε κατωτέρω ὅλη τὴν ἐρμηνεία τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτη στὸν ἐν λόγῳ κανόνα γιά πληρέστερη εἰκόνα τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ σέ κάθε ἐνδιαφερόμενο. Γράφει ὁ ἅγιος Νικόδημος: «Ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανῶν, νά μὴ συναριθμηταί τις Κληρικός εἰς τὸν Κληῖρον δύο Ἐκκλησιῶν εὕρισκομένων, εἴτε εἰς μίαν πόλιν, εἴτε εἰς δύο, ἐπειδὴ τό πρᾶγμα τοῦτο διά αἰσχροκέρδειαν γίνεται, ἵνα ὁ καταταχθεὶς δηλ. Κληρικός ἀπολαμβάνῃ τὰ σιτηρέσια καὶ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τὰ δέ δι' αἰσχροκέρδειαν γινόμενα, ἀλλότρια εἶναι καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Λέγει γάρ ὁ Κύριος, οὐδεὶς ἠμπορεῖ νά δουλεύῃ δύο αὐθέντας· διότι ἢ τὸν ἕνα θέλει μισήσει καὶ καταφρονήσει, ἢ τὸν ἄλλον θέλει ἀγαπήσει καὶ ἐναγκαλισθῆ. Καὶ ὁ Παῦλος προστάζει, κάθε ἕνας νά μένῃ ἐκεῖ ὅπου ἐκαλέσθη ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἰ δέ οἱ Κληρικοὶ οὗτοι προφασίζονται ὅτι δέν δύνανται νά κυβερνηθοῦν ἀπὸ τό σιτηρέσιον τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, ἰδοὺ πολλὰ ἐργόχειρα εἶναι εἰς τὸν κόσμον σεμνότερα (= εὐπρεπῆ), καὶ ὡς δουλεύουσι, διά νά πορίζωνται τὰς χρείας τοῦ σώματος. Διότι καὶ ὁ Παῦλος μέ τό ἔργον τῶν χειρῶν του ἐπορίζετο καὶ τὰς ἐδικὰς του χρείας, καὶ τὰς χρείας τῶν μετ' αὐτοῦ, ὡς τό λέγει ὁ ἴδιος. Τό νά συναριθμηταί λοιπὸν ἕνας Κληρικός εἰς δύο Ἐκκλησίας, εἰς μὲν τὴν Βασιλεῦσαν ταύτην πόλιν, ὡς μὴ γίνεται διά τό πολύ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ Κληρικῶν, εἰς δέ τὰ ἔξω χωρία ὡς συγχωρῆται νά γίνεται διά τὴν σπανιότητα τῶν ἱερέων καὶ Κληρικῶν» («Πηδάλιον», σελ. 335).

Πρίν προχωρήσουμε στά συμπεράσματά μας θά πρέπει νά παρατηρήσουμε ὅτι ἐδῶ ὁ Ἅγιος Νικόδημος λῆει νά συγχωρεῖται ἡ κατάταξη, ἡ τοποθέτηση, ὁ διορισμός ἐνός κληρικοῦ σέ δύο ἐκκλησίες-ναοῦς χωριῶν «διά τήν σπανιότητα τῶν Ἱερέων καί Κληρικῶν». Αὐτό φαίνεται τό πῆρε ἀπό τό βυζαντινό κανονολόγο Ἀριστηνό, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει-σχολιάζει ὅτι ὁ κανόνας δέν συγχωρεῖ νά καταλέγεται ἕνας ἱερέας σέ δύο ναοῦς τῆς Κωνσταντινουπόλεως «ἐνθα πλῆθος ἱερωμένων ἐστίν» (Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλή, *Σύνταγμα*, τόμ. Β΄, σελ. 622).

Πλήν ὅμως ὁ κανόνας δέν λῆει ὅτι ἀπαγορεύεται μέσα στήν Κωνσταντινούπολη ὁ διορισμός ἐνός κληρικοῦ σέ δύο ναοῦς διά τήν περίσσεια τῶν ἱερέων ἢ συγχωρεῖται στά ἔξω χωριά γιά τήν ἔλλειψη αὐτῶν (τῶν ἱερέων), ἀλλῆλᾶ λῆει γενικῶς γιά τήν ἔλλειψη «ἀνθρώπων». Δηλαδή στήν Κωνσταντινούπολη ἀπαγορευόταν ἕνας κληρικός νά βρῆται σέ δύο ναοῦς, ἐπειδή ἐκεῖ ἦσαν πολλοί ἄνθρωποι - χριστιανοί, ἀλλῆλᾶ στά χωριά ἐπιτρεπόταν νά εἶναι ἕνας κληρικός σέ δύο ἐκκλησίες - ἐνορίες, γιατί ἐκεῖ ἦταν λίγοι ἄνθρωποι - ἐνορίτες. Καί αὐτό λέγεται, γιατί ἡ τοποθέτηση σέ μία ἢ δύο ἐνορίες ἔχει νά κάνει καί μέ τά ἔσοδα τοῦ κληρικοῦ, μέ τό «σιτηρέσιο», ὅπως λῆει στήν ἐρμηνεία του ὁ Ἅγιος Νικόδημος. Ἐξ ἄλλου καί ἡ τοποθέτηση σέ δύο ναοῦς ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος πλεονεξίας καί «αἰσχροκέρδειας», καθῶς ὑπαινίσσεται ὁ ἱεὺς καν. τῆς Ζ΄ Οἴκουμ. Συνόδου.

Γι' αὐτό καί οἱ βυζαντινοί κανονολόγοι εἶναι πολλῶς προσεκτικοί στήν ἐρμηνεία τους, γιά νά μὴν ποῦμε ἐπιφυλακτικοί. Συγκεκριμένως ὁ Ζωναρᾶς γράφει: «Ταῦτα δέ, φασί (οἱ Πατέρες τῆς Ζ΄ Οἴκουμ. Συνόδου), λέγομεν γίνεσθαι ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει, διά τήν πολυπληθῆειαν τῶν ἐν αὐτῇ· ἐν δέ ταῖς ἔξω χώραις, ἐνθα ἔλλειψις ἀνθρώπων ἐστί, παραχωρεῖσθω τόν ἕνα ἐν δύο ἐκκλησίαις κατατάττεσθαι» (Ράλλη-Ποτλή, Β΄, 621). Ἐτσι μᾶλλον ἀφήνει ὁ Ζωναρᾶς τό θέμα σέ κάποια ἀσάφεια, διφορούμενο, καί δέν τό προσδιορίζει ἢ περιορίζει μόνο στοὺς ἱερεῖς.

Ἄλλῆλᾶ καί ὁ Βαῖσαμών δέν διασαφηνίζει τά πράγματα περισσότερο (Βλ. Ράλλη-Ποτλή, Β΄, 621).

Μᾶλλον ἀκολουθεῖ τόν Ζωναρᾶ. Ἀκόμη κι αὐτός ὁ Ἀριστηνός, ἀπό τόν ὁποῖο ὅπως νομίζουμε, ἐλήφθη ἡ ἀνωτέρω πρόταση στήν ἀρχή τῶν σχολίων του γράφει ἀορίστως: «Κληρικός ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις τό λοιπόν μὴ κατατατέσθω ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἔξω δέ ταύτης παραχωρεῖσθω, διά τῶν ἀνθρώπων τήν ἔλλειψιν» (Ράλλη-Ποτλή, Β΄, 621). «Διά τῶν ἀνθρώπων τήν ἔλλειψιν», λῆει καί αὐτός ἐδῶ, καί ὄχι «διά τῶν ἱερέων τήν ἔλλειψιν».

Κατόπιν τούτων νομίζουμε ὅτι ἡ φράση «ἐν δέ τοῖς ἔξω χωρίοις, διά τήν ἔλλειψιν τῶν ἀνθρώπων, παραχωρεῖσθω» σημαίνει καί τά δύο. Δηλαδή: α) Καί τήν ἔλλειψη ἀνθρώπων, τ.ἔ. ἱερέων, ἢ ὑποψηφίων, γιά νά γίνουν ἱερεῖς, β) Καί τήν ἔλλειψη ἀνθρώπων-πιστῶν, γιά νά συντηρήσουν ἕνα κληρικό ἱκανοποιητικῶς.

Ἐτσι ὡς συμπεράσματα ὀλων αὐτῶν καί γιά νά δώσουμε ἀπάντηση καί στό τεθὲν ἐρώτημα, ἔχουμε νά παραθέσουμε τά ἑξῆς:

α) Στίς χώρες πού δέν ὑπάρχουν πολλοί ἱερεῖς μπορεῖ νά ἀναλαμβάνει νά ἐξυπηρετεῖ τοὺς πιστοὺς δύο ἐκκλησιῶν - ἐνοριῶν ἕνας, ὁ ἴδιος, κληρικός.

β) Ἐπίσης μπορεῖ νά διορίζεται ἕνας κληρικός σέ δύο ἐνορίες τῶν χωρῶν αὐτῶν, ἐφ' ὅσον δέν μπορεῖ ἢ μία ἐνορία νά τόν συντηρεῖ μόνη της.

γ) Ἀσφαλῶς δέν ὑπάρχει κανένα κώλυμα ἕνας κληρικός διορισμένος κανονικῶς σέ μία Ἐκκλησία νά μεταβαίνει καί νά ἐξυπηρετεῖ ἄλλης δύο-τρῆς ἐνορίες κατόπιν ἐντολῆς ἢ ἀδείας τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως.

Παν. Ἰ. Μπούμης

«τῶν δέ μαθητῶν καθώς ἤμπορεῖτό τις ὤρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς... ἀδελφοῖς»

(Πράξ. ια' 29)

Ἀπό 1-10-2012 ἕως 31-12-2012 προσεφέρθησαν στό Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τά παρακάτω χρηματικά ποσά γιά τό Ἱεραποστολικό ἔργο ἀπό τοῦς:

Anagnostopoulou Joanna 76,56 • Economou Georgia 38,30 • Iosifides Maria 14 • Lakoymentas Irene 38,28 • Tsina Frideriki 165,30 • Vlahos Bill & Debby 306,26 • Ἀγιοσοφίτου Νίκη 20 • Ἀγιοστράτιτν Δημήτριο 50 • Ἀνδόνη Ἀθανάσιο 20 • Ἀθανασιάδου Ἀθηνά 50 • Ἀλεξοπούλου Ἀλεξάνδρα 50 • Ἀλικάκο Γεώργιο 312,78 • Ἀναγνωστίδου Ἀποστολίνα 20 • Ἀναστασίου Δέσποινα 20 • Ἀναστασοπούλου Μαρία 20 • Ἀνδριανοῦ Χριστίνα 100 • Ἀνδρίτσο Νικόλαο 500 • Ἀντωνιάδου Χαριτούλα 100 • Ἀντωνίου Σταυρούλα 80 • Ἀντωνόπουλο Ἄγγελο 300 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4642, 4709, 5125, 6556, 6623) 500 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4716, 5111) 300 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4708, 6098, 6545) 900 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 5612) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4628, 6622) 1.000 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6612) 2.000 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6335) 450 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4641) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6117) 300 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6599) 70 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4704) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6805) 40 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6219) 70 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4651, 6608) 150 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6650) 20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4685, 5143) 200 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 5477) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4682) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 5611) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6346) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6118) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 5640) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4623) 10 • Ἀνώνυμο

(Γ.Ε. 6053) 400 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4639, 6594) 70 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4690, 4713, 5132) 205 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 5654) 150 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 5788) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6659) 200 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6576) 200 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4687) 300 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6083) 300 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6591) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4680) 200 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6119) 40 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 1503) 50 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 1505) 50 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 1509) 50 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 1515) 20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4647) 5 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6082) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6079) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 5967) 400 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4693) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6330) 300 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 5148) 5 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 4640) 60 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 493) 70 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 1513) 20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6620) 5 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6615) 2.000 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 6128) 15 • Ἀποστολίδου Ἐλισάβετ 200 • Ἀποστόλου Ἀθηνά 1.030 • Ἀποστόλου Ἰω. Απόστολο 112 • Ἀραμπατζίδου Στ. 500 • Ἀρβανιτίδου Αικατερίνη 150 • Ἀρμπή Ἰ. 15 • Ἀσημάκη Κωνσταντίνο 130 • Ἀτματζίδη Απόστολο 25 • Βακαδάρη Ἰωάννη 100 • Βαηλωμένου Βασιλική 30 • Βαρθάλη Χρῆστο 150 • Βαρούτα Ἰωάννη 225 • Βασιλειάδη Εἰρήνη 30 • Βασιλειάδη Παναγιώτη 20 • Βασιλοπούλου Σοφία 160 • Βαχλιά Θεανώ 20 • Βαϊνά Γεώργιο 90 • Βελισσάρη Μαρία 1.000 • Βέττα Γεωργία 120 • Βιεννά Ἀγγελική 65 • Βιζένκο Γεώργιο καί Ἀγγελική 40 • Βηλασόπουλο Γ. 120 • Βηλάχο 20 • Βογιατζόγλου Ἐλένη 5 • Βο-

λονάκη Ἐλένη 30 • Βοντζίδη Εὐδοκία 150 • Βουήγαρη Ἀσπασία 20 • Βουετάνη Γαρυφαλλιά 100 • Βρυῶνη Νίκη 100 • Γαβριήλ Μαρία 130 • Γαμβρίδου Σοφία 200 • Γανωτή Κωνσταντίνο 50 • Γαρδίκη Ἀργυρώ 20 • Γαρμπή Βασιλείο 130 • Γεωργακόπουλο Νικόλαο 100 • Γεωργιάδου Κων/να 20 • Γεωργίου Κυριακή 300 • Γεωργίου Παντ. 50 • Γεωργότα Μάρκο 30 • Γεωργούλα Εἰρήνη 230 • Γιαννάκη Γεώργιο 105 • Γιαννακοπούλου Ἐλένη 50 • Γιαννέλου Ἡλέκτρα 60 • Γιαννουλάτου Ἐλένη 20 • Γιάντρο Χριστόφορο 100 • Γαρμενίτη Ἰωάννη 120 • Γαφέντη Κυριακή 65 • Γκανασούλη Ταξιάρχη 100 • Γκιόκα Στέλιο 260 • Γουλιέλμο Γεώργιο 100 • Γραμματικοῦ Ἀλεξάνδρα 100 • Γυαλιστρα Διονύσιο 150 • Δαμιανάκο Γεώργιο 6 • Δανιήλ 30 • Δανιηλίδη Χρῆστο 5 • Δάρρα Σταυρούλα 20 • Δασκαλοπούλου Οὐρανία 50 • Δασούρα Βασιλείο 10 • Δελατόλα Θεοδώρα 10 • Δεσποινούδη Ἀθανάσιο 20 • Δημητριάδου Ἀλέξ. 500 • Δημητριάδου Εὐπραξία 50 • Δημητριάδου Μαργαρίτα 20 • Δημητρίου Νίκη 55 • Δημητροπούλου Νικολίτσα 100 • Δόση Ἀθανάσιο 100 • Δουμουρά Σταμάτη 50 • Δραγάτη Σεβαστή 390 • Δρίζη Ἰωάννη 50 • Δριτσούλα Λουκά 20 • «Ἐνωση Ἀποστράτων Ἀξ/κων Ναυτικοῦ» 50 • Εὐθυμίου Γεώργιο 100 • Εὐθυμίου Οὐρανία 40 • Ζαμπάρα Αικατερίνη 30 • Ζαχαράκη Μαρία 100 • Ζερβάκο Παναγιώτη 10 • Ζηλιανάκη Ἐλένη 100 • Ζιώγα Εὐα 100 • Ζουμπουλόγλου Χρυσσαυγή 50 • Ζουναρέλη Δημήτριο 50 • Ζών

Ἀναστασία 100 • Ζωρογιαννίδου Ἑλένη 15 • Ἡλιάδη Κων/νο 10 • Ἡλιοπούλου Γεωργία 50 • Ἑσυχαστήριο «ΟΙ ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΟΙ» 90 • Ἑσυχαστήριο «ΕΥΑΓ. ΙΩ. ΘΕΟΛΟΓΟΥ» 500 • Θαλασέλη Παναγιώτη 200 • Θεοδοσιάδη Εὐγένιο 140 • Θεοδωρακάκη Ζωζώ 50 • Θεοδωρακάκου Γεωργία 110 • Θεοδωράκη Φώτιο 50 • Ἰσαρη Ἰσιδώρα 140 • Ἰσταυριόγλου Ἀγγελική 50 • Ἰσταυριόγλου Κων/νο 50 • Ἰωαννίκιο 150 • Καθηνιώτου Εὐρ. 50 • Κακαράτζα Ἀντώνιο 50 • Καθαθά Χρυσόστομο 30 • Καλλιπόζη Ἀγγελική 80 • Καλογερά Ὀλγα 100 • Καλογερίδου Ὀλγα 390 • Καλογήρου Κων/νο 100 • Καληπάκη Ἑλένη 50 • Καλύβα Ἄρτεμις 50 • Κανδαράκη Ἀντώνιο 100 • Καντά Νικηφόρο 100 • Κάντζο Κων/νο 25 • Καντιδάκη Ἰωάννη 150 • Καπελιώτη Μαρία 100 • Καπιδάκη Σαράντο 1.000 • Καπλάνη Θανάση 18 • Καραβάνη Εὐστράτιο 60 • Καραγιαννάκη Βασίλειο 1.000 • Καραγιαννίδη Σμαράγδα 10 • Καραμπερόπουλο Ρήγα 50 • Καρανδρέα Παναγιώτη 30 • Καραολάνη Κων/νο 200 • Καραπατά Μαρία 400 • Καραϊσαρηλή Καλλιόπη 100 • Κάρδα Εὐτυχία 4 • Καρδάρια Ἀσημίνα 20 • Καρκάνη Φίλιππο 20 • Καρουζάκη Κυριακή 50 • Κατούφα Πόπη 30 • Καφάτο Ἀντώνιο 45 • Καφετζοπούλου Ἑλένη 260 • Κεκάκη Μαρία 10 • Κέκο Πέτρο 50 • Κεκρόπουλο Ἰωάννη 20 • Κεράνη Ἀθηνά 200 • Κηπουρό Χρῆστο 50 • Κληρονόμο Ἰωάννη 50 • Κοκκόρη Εὐσέβιο 100 • Κολοτοῦρο Χρῆστο 150 • Κομαρίμα Ἰωάννα 100 • Κονδύλη Ἰω. 50 • Κόντη Ἀλεξάνδρα 30 • Κόντη Νικόλαο 100 • Κοντοῦ Μεληπομένη 1.000 • Κορακιανίτου Ἀ. 800 • Κορδοπάτη Χριστίνα 390 • Κορίκη Μάχη 70 • Κορυφίδη Θεόδωρο 50 • Κοσμά Δημήτρη καί Γεωργία 30 • Κουλιέντη Δέσποινα 40 • Κουλουμπή Φωτεινή 130 • Κουμουκλή Ἀντιγόνη 30 • Κουινιάκη Ἰουλίττα 100 • Κουπαράνη Στέργιο 100 • Κουρελέση Δημήτριο 70 • Κου-

ρεϊλίδου Ἑλληνική 30 • Κούστα Ἀθικ-
θέα 300 • Κουτόνια Παρασκευή 100 •
Κουτσογιάννη Δήμητρα 100 • Κουτσο-
κώστα Φώτιο 100 • Κουτσουράκη Πα-
ντελεήμονα 100 • Κουτσούρη Γεωργία
50 • Κρενδηρόπουλο Γεώργιο 300 •
Κρίτσα Σταυρούλα 50 • Κρουστάλλη
Δέσποινα 260 • Κυπριωτάκη Καλλιόπη
50 • Κυριακίδη Ἰωάννη 50 • Κυριακο-
πούλου Εὐρυδίκη 500 • Κωνσταντινίδη
Εὐάγγελιο 50 • Κωνσταντινίδου Ἐλεού-
σα Μαρία 100 • Κωνσταντοπούλου
Βούλα 20 • Κωσταδήμα Γεώργιο 50 •
Κωστοπούλου Παναγιώτα 10 • Κωτσά-
κη Ἀλέξιο 200 • Λασπούλα Εὐθυμία 60
• Λεβεσάνο Νικόλαο 500 • Λεβογιάννη
Εὐαγγελία 50 • Λειτουργή Ἀγγελική -
Μαρία 300 • Λένη Ἀθηνά 20 • Λιάκο
Ἰωάννη 100 • Λιβάνη Ἰωάννη 100 • Λι-
βιεράτου Δημήτρα 50 • Λιόλιου Χ. 100
• Λιούλια Σταματία 200 • Λίτο Σάββα
200 • Λουκοπούλου Ρένα 400 • Λοΐζου
Σ. Ἑλένη 50 • Λυμπέρη Δημήτριο 100 •
Μαγκλιβέρα Σταῦρο 100 • Μαζωνάκη
Ἑλένη 100 • Μακρέλη Ἰωάννη 30 •
Μακρὴ Φιλαρέτη 200 • Μαμαλούγκα
Βασίλειο 100 • Μανθόπουλο Κων/νο
300 • Μανιάτη Παναγιώτη 30 • Μαντέ-

λη Γεράσιμο 100 • Μαντζίνη Γεώργιο 20
• Μάρδα Κων/νο 200 • Μαρή Σωτ. 100
• Μαρκοῦζο Ἀντώνιο 30 • Μαστίχη
Ἀνδρέα 20 • Μασσινοῦ Ἀνδρομάχη
100 • Μασσιώτα Ἑλένη 100 • Μαΐλλακ-
κη Νομική 30 • Μέμμο Εὐανθία 150 •
Μιντζίρικη Δημήτριο 32 • Μιχαηλίδη
Ἰωάν. καί Κων/να 100 • Μιχαλάκη
Ἀγγελική 30 • Μιχαλόγλου Αἰκατερίνη
30 • Μονή Ἀγ. Νικολάου 20 • Μονή
Κοιμ. Θεοτόκου 50 • Μοσκοφίδου
Εὐαγγελία 60 • Μπακομήτρο Παντελή
100 • Μπαρμπαρούση Ἰωάννη 30 •
Μπάνο Σπύρο 50 • Μπεγκλή Γεωργία
390 • Μπέν Ἐλευθέριο 10 • Μπέλημα
Στεφανία 200 • Μπέση Παρασκευή 200
• Μπίνα Ἀπόστολο 50 • Μπινιάρη
Κων/νο 50 • Μποζόπουλο Κων/νο 50 •
Μπολώση Πέπη 30 • Μπουζάνη Σοφία
50 • Μπούσμπουρα Περ. 80 • Μπρέλ-
η Στέφανο 50 • Μπριόλα Ἀντιγόνη
100 • Μυλωνά Εὐαγγελία 50 • Μυλω-
νάκη Ἀναστάσιο 10 • Μωῦσογλου
Εὐλαμπία 20 • Ναθαναήλ Ἐλευθερία
100 • Νάννου Φωτεινή 195 • Ναό Ἀγ.
Γεωργίου 150 • Ναό Κοιμ. Θεοτόκου
Σκοπέλου 650 • Νασοπούλου Χρῆστο
20 • Νασοπούλου Π. Στέλλα 50 • Νικο-

Ὑποδοχή τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Κεντρῶας Ἀφρικῆς κ. Νικηφόρου ἀπὸ ντόπιους Ἀφρικανούς μέ παραδοσιακὴ ἐνδυμασία

Προσφορά αγάπης του Σεβ. Μητροπολίτη κ. Ίγνατίου σέ ομάδα παιδιών της Μαδαγασκάρης

λαΐδη Ματθαίο 50 • Νικολαΐδου Έλεέν 50 • Νικολετόπουλο Εύαγγελιο 5 • Νούση Στυλιανό 150 • Ξενίτη Βασιλική 30 • Οικονομίδη Χριστ. 50 • Παγκράτη Έλεέν 100 • Παγουλάτου Σοφία 100 • Παναγιωτόπουλο Γεώργιο 400 • Πανούση Μιχαήλ 100 • Παντζοπούλου Άδαμαντία 150 • Παντογιού Παρασκευή 300 • Παπαγεωργίου Άθανάσιο 30 • Παπαγεωργίου Βάγιο 30 • Παπαγεωργίου Γεώργιο 150 • Παπαγεωργοπούλου Άρτεμις 20 • Παπαγιάννη Γεώργιο 300 • Παπαδιά Μαρία 120 • Παπαδόπουλο Γεώργιο 10 • Παπαδόπουλο Κυριάκο 200 • Παπαδόπουλο Περικλή 50 • Παπαδόπουλο Σισών 200 • Παπάζογλου Εύγενία 200 • Παπαθανασίου Βασ. 50 • Παπαϊωάννου Παρασκευή 40 • Παπανικολάου Άλίκη 40 • Παπαχρήστου Ήλιόνα 300 • Παπουτσόγλου Αικατερίνη 105 • Παρασκευά Νικόλαο 10 • Παρλιάρου Έρασμία 50 • Παρνασά Μεταξία 140 • Πασχαλίδη Άναστάσιο 30 • Πατούνα Έμ. 90 • Πατρικαλάκη Χαράλαμπο Τίτο 40 • Πάτση Παναγιώτη 20 • Περδικέα Παναγιωτοπούλου Εύ. 30 • Περισοράτη Χαρίκ. 100 • Πετροπούλου Φωτούλα 150 •

Πηχιών Άναστάσιο 50 • Πολεμικό Σωτήριο του Έμ. 310 • Προμπονά Ίάκωβο 8 • Πυριόχο Λεωνίδα 100 • Ρεστέμη Λαΐου Άρετή 50 • Ρεσίνα Αικατερίνη 50 • Ρήγκο Άριστοτέλη 50 • Ρηγοπούλου Ίουλιανή 20 • Ριζάκη Στέργιο 60 • Ριτσατάκη Περσεφώνη 10 • Ροϋσσο Νικόλαο 200 • Ρώμα Γ. Χριστο 20 • Σαββίδου Παρθένα 2.000 • Σακελληριάδη Παντελή 200 • Σαμαρτζή Παναγιώτη 100 • Σαμιώτη Ζωή 80 • Σαμιώτη Παντελή 40 • Σαράντη Άννα 20 • Σαραφίδη Νικόλαο 60 • Σεμερτζίδου Σταυρούλα 86,50 • Σεφερίδου Παρασκευή 50 • Σινανίδου Φωτεινή 30 • Σιούτη Σταυρούλα 50 • Σκαλιτσόδημου Μαρία 60 • Σκαμπετζάκη Περικλή 50 • Σκληβούνου Μαρία 20 • Σολιδάτο Εύαγγελιο 50 • Σολομωνίδου Άνδρομάχη 90 • Σόρρα Δημήτριο 300 • Σουφλιά Σωτηρία 230 • Στάθη Αικατερίνη 20 • Σταθόπουλο Γ. 30 • Σταθοπούλου Βασιλική 390 • Σταθουλόπουλο Βασίλειο 50 • Σταματάτου Άδαμ. 40 • Σταυρόπουλο Ί. 150 • Στεργίου Βασίλειο 20 • Στεργίου Παναγιώτη 40 • Στολάκη Αικ. 270 • Στουγιαννάκη Λίτσα 35 • Σύλ. «ΑΓ. ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ» 100 • Σύλ. «Η

ΑΓΙΑ ΣΚΕΠΗ» 300 • Συμεωνίδου - Δέδε Έλεέν 20 • Σύρρου Εύαγγελία 50 • Ταμπάκη Γεώργιο 800 • Τασιούλη Μιχ. 1.500 • Τατάρακη Εύαγγελία 100 • Τελώνη Καλλιόπη 250 • Τενέ Νίκη 70 • Τζιντζιο Γεώργιο 110 • Τζουανάκη Εύσεβεία 20 • Τηγάνη Παναγιώτη 10 • Τίγκα Γεώργιο 600 • Τραϊκάκη Σπυρίδωνα 150 • Τρικαλίτη Άγγελική 390 • Τρούμπα Χρυσάνθη 100 • Τρύγκα Άπόστολο 15 • Τσάβου Μαργαρίτα 100 • Τσαλάγκα Μαρία 20 • Τσαμαρδού Τρισεύγενη 15 • Τσαπράζη Νικόλαο 500 • Τσελιάγκου Μαθαματένια 50 • Τσιάκο Ήλια 50 • Τσιγαρίδα Εύθυμία 100 • Τσικαλάκη Καθολική 100 • Τσιντζα Έλεέν 260 • Τσίρο Γεώργιο 50 • Τσιρώνη Μαρία 101 • Τσιρώνη Ροδαλία 20 • Τσοβού Άναστασία 40 • Τσοηλακίδη Θεόφιλο 20 • Τσορπατζόγλου Κων/νο 10 • Τσουράκη Σταυρούλα 30 • Ύφαντή Ίωάννη 100 • Ύφαντή Ίωάννη 300 • Φακλήρη Ίωάννα του Θεοδώρου 20 • Φιλ. Σωματείο «Ο ΑΓ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ» 1.000 • Φιλιππου Μαρία 100 • Φιλιώτη Σπυρίδωνα 10 • Φίλο Ήλιόνα 40 • Φούγια Κων/νο 600 • Φραγκή Άθανάσιο 200 • Φραγκόπουλο Ευστράτιο 50 • Φράγκου Πόπη 100 • Φωτοπούλου Έλίσάβετ 700 • Χαλιβατζόγλου Παντελήμονα 30 • Χαμακιώτη Σωτήριο 100 • Χαμουρούδη Λαμπρινή 400 • Χαριλαμπίδου Μαρία 20 • Χάρη Βασιλική 5 • Χατζηγεωργίου Αικατερίνη 20 • Χατζηγεωργίου Μαρία 100 • Χατζηκυριακού Βασ. 50 • Χατζημάρκου Στέλλα 100 • Χατζηπαπά Μαρία 30 • Χατζηπρίμο Θωμά 30 • Χατζηρήγα Θεοδώρα 20 • Χατζησταυρίδου Άναστασία 40 • Χατζησταύρου Κων/νο 150 • Χλιτίσιου Κωνσταντίνα 20 • Χολογούνη Όδυσσέα 50 • Χρυσάγη Άριστομένη 181,05 • Χρυσικοπούλου Έλεέν 50 • Χρυσό Μιχ. Παύλο 200 • Ψαρουδάκη Παναγιώτη 50 • Ψαρρά Μαρία 50 • Ψηλοηλιγγού Αικατερίνη 100.

Επιμέλεια: Εύαγγελος Δ. Ζουρδούμης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

45 χρόνια πριν...	2
Ίεραποστολικοί αγώνες τών αγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου <i>Δημήτριος Γόνυς</i>	3
Ίσιδώρα τῷ ἠγαπημένῳ... <i>† Ὁ Χαρτούμ Ἐμμανουήλ</i>	10
Νέα Ὁρθόδοξη Κοινότητα στό Νταβίο τών Φιλιππίνων <i>Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Χόνγκ Κόνγκ</i>	11
Χρονικό τῆς ἱεραποστολικῆς περιόδου τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας <i>Γ. Ε. Ι.</i>	12
Πανωραία Μπαλάφα (1947-2012) <i>† Ὁ Κορέας Ἀμβρόσιος</i>	15
Στό πλευρό τών ὀρφανῶν τοῦ ἐμφυλίου <i>† Ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόδωρος</i>	16
Γέυση ἀπό τό Ὁρθόδοξο Πανεπιστήμιο τοῦ Κονγκό <i>Ἔνας ταξιδιώτης</i>	18
Μέ εὐγνώμονη καρδιά... <i>Εὐάγ. Ν. Μαρινόπουλος</i>	21
Καρποί τῆς ἱεραποστολικῆς δράσης στή Μουάνζα <i>Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Μουάνζας</i>	22
Οἰκονομική συμβολή τοῦ Γρ. Ἐξ. Ἱεραποστολῆς	24
Νομοκανονικά <i>Παναγιώτης Ἱ. Μπούμης</i>	26
Δωρητές <i>Εὐάγγελος Δ. Ζουρδούμης</i>	28
Ἐξώφυλλο – Ὁπισθόφυλλο: Ἡλικιωμένος Ὁρθόδοξος Κενυάτης τῆς φυλλῆς Τουρκάνα καί σκηνή ἀπό τήν καθημερινότητα κάποιων γυναικῶν τῆς ἴδιας φυλλῆς (Οἱ φωτογραφίες ἐλήφθησαν κατά τή διάρκεια ἱεραποστο- λικῆς ἐξόρμησης κλημακίου ἀπό τήν Ἀμερική ὑπό τόν π. Μαρτίνο Ρίτσι).	

Πάντα τά ἔθνη

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἔτος ΛΑ΄, τεῦχος 125, Ἰαν. - Φεβρ. - Μάρτ. 2013
Τριμηνιαῖο ἱεραποστολικό περιοδικό
ΚΩΔΙΚΟΣ 3536

* Πληροφορεῖ μέ τρόπο υπεύθυνο γιά τίς ὀρθόδοξες ἱεραποστολικές προσπάθειες ἀνά τόν κόσμο.

* Ἐνημερώνει πάνω στήν πολύμορφη πραγματικότητα τοῦ κόσμου, πού περιλαμβάνει τόσα ἔθνη μέ ποικίλα προβλήματα καί χαρίσματα.

Ἰδιοκτησία: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος – Ἰωάννου Γενναδίου 14 – Ἀθήνα 115 21.

Ἐκδότης-Διευθυντής: Ὁ Ἐπίσκοπος Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰασιού 1, 115 21 Ἀθήνα.

Ἰδρυτής: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος. Διετέλεσε Διευθυντής κατά τά ἔτη 1981-1992.

Υπεύθυνος ὕλης: Ἀρχιμ. Ἀλέξιος Ψωίνος, Διευθυντής Ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Σύνταξη - Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Ἐπιστολές - Ἐμβάσματα: «ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ» Ἀποστολική Διακονία, Ἰο. Γενναδίου 14 — Ἀθήνα 115 21 — Τηλ. 210-7272.315 - 316. Fax 210-7272.310.

Συνδρομή γιά 1 χρόνο:

Ἑσωτερικοῦ	€ 5
Κύπρου	€ 12
Εὐρώπης	€ 12
Λοιπές χώρες	€ 14
Γιά τούς φρονητές καί μαθητές:	€ 2,50
Τιμή τεύχους	€ 1,25

* Τό ποσό τῆς συνδρομῆς ἔχει συμβολικό χαρακτήρα. Δέν ἀποσκοπεῖ μόνο στήν κάλυψη τῶν ἐξόδων ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἀλλά καί στή διαμόρφωση υπεύθυνης ἱεραποστολικῆς συνειδήσεως. Γίνονται δεκτές προαιρετικές προσφορές γιά τήν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Χρήστος Κωβαῖος.

Διεύθυνση: Πρωτομαγιάς 3 - 14568 Κουονέρι Ἀττικῆς

ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ (All Nations)

Year 32, No 125, Jan.-Febr.-March 2013

The aims of the quarterly magazine "Panta ta Ethni" are:

* To provide information in a responsible way on Orthodox missionary efforts throughout the world.
* To arouse awareness of the multiform reality of the modern world.

Publisher: Bishop of Phanarion Agathangelos, General Director of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Founder: Archbishop of Tirana and all Albania Anastasios Yannoulatos. He was editor during 1981-1992.

Editorial Board: Foreign Mission Office of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Letters-Remittances: "ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ" (All Nations)

Apostoliki Diakonia, 14, Io. Gennadiou St. — 115 21

Athens — GREECE. Tel. ++3210.7272.315-316.

Subscription for 1 year:

Greece	€ 5
Cyprus	€ 12
Europe	€ 12
Other countries	€ 14

Printed: By Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: Ἀποστολική Διακονία

ΠΑΡΧΩΜΕΝΟ
ΤΡΑΧΟΣ
Frag. Granulata
Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
Αριθμός Μον. 9

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1/2007 Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 3536